

Переклад Р.Мазурова (нажал з російської)

Від перекладача.

Я пів життя розмовляв суржиком бо жив в селі а іншу половину життя російською мовою. Саме її я розвивав в роки своєї юності бо на ній спілкувалися всі оточуючі. Після 2014 став більше цікавитись українською але бажання читати книжки пішло разом з юнацтвом, тому відновлення тих знань що мав було майже з нуля. На даний момент в мене вже 4-й рік розвитку української але для книжок цього за мало. Тому завчасно прошу пробачення якщо десь зробив помилки. Просто хочеться зробити свій внесок в українізацію. От і роблю те що мені під силу.

Якщо маєте бажання можете підтримати мій ютуб канал підпискою « ARCE студія» або скинути донат : Приват банк 4731 1856 3470 7928.

Джеймс С.А. Корі

Оберон

Старий відкинувся в кріслі, провів язиком по зубах і закурив свіжу сигару. Ліву руку йому заміняв протез із титану і карбоволокна, вращений у плечову кістку, але й натуральна права була страшнувата на вигляд: порита шрамами старих ран. Волосся обліпило потилицю волохатою білою шапочкою, а тонкі вусики він носив наче насміхаючись - над собою чи над іншими.

- Гарзд. Отже, у нас новий губернатор, і над ним нове начальство, - підсумував він. - Буває. Усі грають за правилами, поки хтось не перекроїть їх по-своєму. Спочатку станеться переполох, але скоро хто-небудь змовиться і з новими господарями.

Його помічницю звали Агнет, хоча насправді ім'я в неї було інше. Вона не стала зводити очі до неба. Звикла, що старого заносить у філософію, особливо коли думки його чимось зайняті. Він несвідомо поворухнув пальцями металевої руки, кисть скрутилася, як раніше, коли рука була справжньою.

Вони сиділи не в кабінеті. Старий вважав, що справи можна вести де завгодно, тому надавав перевагу маленькому бару на плацу Зілвер Страат, де під стелею крутилися вентилятори з широкими лопатями, а з затоки долинали запахи сірки і солі. Старий запевняв, що це містечко нагадує ті дірки й нори, у яких він ріс на Землі. Іноді люди приходили до нього сюди. Бувало, він сам приходив до людей у різних частинах міста. До людей, яким ніде було взяти позику. До

людей, які потребували поставок сільськогосподарських хімікатів або ліків, порнографії або незареєстрованих працівників секс-індустрії, незасвічених охоронних служб або розробок програм нульового дня, - усі вони рано чи пізно опинялися перед старим.

- Тут у чому штука, - говорив він. - Розібратися в нових правилах треба до терміну. Ось у чому проблема. Доводиться розглядати ситуацію, ніби прийшов у нові місця, оскільки вона така і є. І, звісно, в ній можуть бути ті самі вулиці з тими самими людьми. Але місце вже не те. Ти приймав за належне, як усе влаштовано, а тепер треба знову влаштовуватися і...

- Дозвольте?

Він поморщився, але кивнув - кажи.

- Босе, - сказала вона, - це не просто новий губернатор. Нас завоювали.

Старий зневажливо хмикнув. Він не любив, коли його перебивали. Агнет кивнула на екран на стіні за стійкою. Новинний канал Сол показував генерального секретаря Землі, спікера марсіанського парламенту та президента "Союзу перевізників" - наймогутніших персон розкиданого в просторі людства, принижених і утихомирених новим порядком, - начебто бургерів напівзметеного з землі середньовічного міста. Об'єднаний флот розбитий. Космічні міста зруйновані або захоплені. Станція Паллада перетворена на попіл і розпечений газ. "Медіна", серце системи воріт, захоплена виплюнутими лаконською системою нелюдськими кораблями. Весь людський порядок перекинуто, люди й оком моргнути не встигли. Верховний консул Вінстон Дуарте проголосив себе правителем усього людства і на підтвердження вбив достатньо людей. Галактичний імператор...

- Цього разу все інакше, - сказала вона.

Старий відплюнувся димом і знову хмикнув.

* * * * *

Мережа воріт відкрила людству тринадцять сотень нових систем, і майже в кожній знайшлося від однієї до трьох планет у зоні придатній для зародження життя. Еволюція під сотнями сонць винаходила свої відповіді на загальне запитання: "Що є життя?" За наявності вуглецю й азоту, водню і сонячного світла життя набувало нескінченного, незбагненого розуму розмаїття форм. Органічне життя Землі та її колоній у системі Сол з її ДНК і хіральністю страждало алергією на творіння великого всесвіту. Навіть ті істоти, яких тиск добору уподібнив терранським формам життя, - як деревотрави Бара Гаона, горбаті голуби Нова Бразил або шкірериби Нового Едему, - під мікроскопом негайно виявляли відмінності від терранських двійників, причому відмінності ці були не менші, ніж між биком і велосипедом.

У величезних садах Сігурти людина могла померти з голоду, об'їдаючись яскравими фруктами і соковитими овочами, серед жирних птахів у деревних гілках, над річкою, що кишіла майже точними копіями форелі.

Ліс життя був різноманітним і екзотичним, дерева, що росли в ньому, не ладнали одне з одним. Принаймні в більшості випадків не ладнали.

З першого погляду система Оберона не виглядала винятком. Три газові гіганти скромних розмірів, не більші за Сатурн. Єдина волога, населена планета з великим, але не видатним місяцем. Тут не було надчистих рудних жил, як на Ілосі та Персефоні. Просто розкидана навколо сонця жменька планет, кілька астероїдних поясів і зірка, що повільно вигорала за мільярд років до колапсу. Візьми будь-яку із сотень систем, що дісталися у спадок людству, - знайдеш практично те саме. І все ж система Оберона потрапила до числа найважливіших для людства - після Землі, Лаконії і, мабуть, комплексу Бара Гаон. Через кілька десятиліть після першого заселення вона могла похвалитися дюжиною міст, оточених сільськогосподарськими

районами на зразок серцевини ромашки в оточенні пелюсток. Шість планет-карликів мали в своєму розпорядженні запаси копалин, що давали змогу нарощувати на них і навколо поселення видобувачів і переробників. Для торговельних зв'язків з іншими, не настільки щасливими колоніями побудували трансферну станцію. За рівнем розвитку Оберон посідав у світі друге місце, і шлях перед ним відкривався на століття вперед. Перемогу поселенцям, які вхопили на перегонах за землями його сонце, принесла біосфера Оберона, яка слабо взаємодіяла з рослинами і тваринами Землі.

Широко відома картинка зображувала, як переплітається коріння земної яблуні й аборигенного дерева Оберона, які не сприймають одне одного, харчуючись одним і тим самим ґрунтом. Така взаємна байдужість давала змогу вести фермерське господарство просто неба. Забруднення місцевими організмами загрожувало хіба що легким метеоризмом. І оскільки Оберон виявився на порядок придатнішим для проживання, ніж інші нові світи, його стали розвивати. Розвинувшись, він набув впливу. Вплив приніс йому багатство. А з багатством прийшла корупція.

Вирішувати цю проблему тепер належало Бір'яру Ріттенеру.

На терміналі з'явилося жіноче обличчя. Виступаюче підборіддя, тугі кучері сивого волосся і високе чоло... Бір'яр побарабанив пальцями по стегну. Він мав її знати. Кінська фізіономія. Кінь... по-французьки...

- Мішель Шеваль, - зметував він. - Президент профспілки сільськогосподарської та харчової промисловості.

Тепер термінал видав йому обличчя молодого чоловіка. Приємне, нейтральне обличчя з родимкою в куточку губ зв'язалося у Бір'яра з образом кролика з дитячої книжки. Такий образ він і вибудував - кролик-баскетболіст. Він усвідомлював, що образ відповідний, але ось звідки до нього тягнеться ниточка?..

Чорт!

Він переключився на досьє молодої людини. Ім'я - Августин Болчек. Заступник міністра транспортної безпеки планети. Вона нахилилася над кріслом, прилаштувала підборіддя Бір'яру на плече.

- Це хто? - запитала вона.

Він вловив запах мигдалю в подиху дружини і відчув рух її щелепи, що жує. Він і на третьому році шлюбу, як і раніше, любив, як пахне зблизка її шкіра.

- Кролик-баскетболіст, - пояснив він. - Родимка - як кролячі вусики. Болчек - звідси "бол". І ще в баскетболі важливі передачі м'яча, а він займається транспортуванням по планеті. Вона зітхнула - значить, задумалася. Простягнула тонкий витончений пальчик до родимки заступника міністра Болчека.

- Видно, у хлопця, у якого він брав за шоку, мошонка була перемазана в гудроні.

Бір'яр закашлявся - ніби розсміявся.

- Шока нагадає про "чек" у "Бол-чек", - пояснила вона. - А гудрон - про дорожню мережу.

- Господи боже! У вас завжди такі брудні думки, докторе Ріттенер? Як я потискатиму руку чоловікові, уявивши його в сексуальній сцені?

- Якщо не подобається, зітри з пам'яті й повернися до картинки кролика, - порадила вона.

- Боюся, тепер уже не зумію.

Вона постукала себе пальчиком по лобі й усміхнулася.

- Про що й ідеться. Це краще працює, коли залучаєшся до процесу.

І вона чмокнула його у вухо.

Бір'яр мав укласти в пам'яті двісті вісімнадцять осіб і п'ятдесят три організації. Мнемонічна карта краще за будь-яку справжню допомагала освоїти території, що належали йому як першому лаконському губернатору Оберона.

Він не здивувався, дізнавшись, що Дуарте вибрав його. Він почав працювати на імперію, щойно вік дозволив вступити на державну службу, безперервно вдосконалювався під час роботи, всіма силами намагався виділитися серед колег. Він захистив дисертацію з юнацьких філософських праць верховного консула Дуарте у зв'язку з його найбільшим в історії людства стратегічним задумом. Він цілився не конкретно на Оберон, а на будь-який значущий для імперії пост.

"Медіна", або Бара Гаон, або Сол, якась посада в кабінеті верховного консула або викладання в Лаконському університеті - будь-який варіант виправдав би його надії.

Він знав, що причина, яка привела його в тісну каюту військового корабля на шляху до губернаторства, - у Моне. Кругле личко й великі темні очі робили дружину молодшою за її роки й надавали їй чогось хлоп'ячого, проте вона була найкращим ґрунтознавцем у своєму поколінні. Якщо він у дисертації зізнавався в коханні наймогутнішій людині імперії, то вона розробляла шляхи узгодження тисячі різних біосфер - широкого розповсюдження того, що одного разу волею випадку виникло на Обероні.

Мона ще ні кроку не ступила під сонцем Оберона, ще не дихала його повітрям, а вже розуміла, яка багата його земля і які в ній криються можливості. Вона займе вакансію в агрикультурному концерні "Ксі-Там'ян" у столичному місті Баррадан, де розташовуватиметься і резиденція губернатора. Їхні трудові досьє і компетенції немов навмисне створені для цієї посади. Залишалося сподіватися, що населення Оберона це теж усвідомлює.

Він переключився на нову картинку. Жінка з жорстким обличчям і темно-карими очима. Для неї не довелося винаходити мнемонічних підпірок. Сайєт Клінгер - представник "Асоціації світів" на Обероні і єдина серед підданих Бір'яра, з ким він зустрічався наживо. Він рухом пальця викликав наступне зображення, але екран мимовільно переключився на рядок розкладу. Видихнувши крізь зуби, Бір'яр підвівся з амортизаційного крісла. Мона закинула до рота нове зернятко мигдалю і провела його поглядом до дверей каюти.

- Повернуса, - сказав він. Вона мовчки кивнула.

Вони вже гальмували, і підлога "Нотуса" тиснула їм на підошви з силою в половину g. Бір'яр швидко дійшов до кімнати для нарад, де на нього вже чекав голова служби безпеки, нещодавно переведений зі станції "Медіна", - корабель підхопив його на проході через хаб кілець. Бір'яр відклав заучування облич із великим полегшенням, бо для цього було потрібне чимале зусилля. Він зробив собі нотатку в пам'яті: одразу після наради повернутися до роботи. Не тому, що хочеться, а саме тому, що не хочеться. А це його обов'язок.

Майор Оверстріт був м'язистим і кремезним, а бліда шкіра і світло-блакитні очі надавали йому моторошної схожості з трупом. Він гідно й успішно служив на станції "Медіна" під керівництвом полковника Танаки та губернатора Сіна. А під час мединської кризи він виступив проти жорстокостей і зловживань, які чинилися іменем імперії. Він був герой і заслуговував почесней. Але Бір'яр, сідаючи навпроти нього, відчув деякий свербіж у шиї, немов на неї лягла тінь гільйотини.

- Губернатор Ріттенер, - заговорив Оверстріт, вставши, щоб віддати честь. - Дякую, що приділили мені час.

- Як же інакше, майоре. І вам спасибі за ваші зусилля. - Звичайний обмін люб'язностями. За ними не стояло ні приязні, ні ворожнечі. Стосунки цих двох були строго формальними: стосунки живих шестерень у машині, якій вони віддали свої життя.

- Я ще раз переглянув доповідь від "Асоціації світів", - сказав Оверстріт. - Вони чекають рішень щодо вашого розміщення, і мені було б корисно представляти ваше ставлення до ризиків.

- Давайте подивимося?

Оверстріт вивів повідомлення на стінний екран. Формат був звичним. Бір'яр не перший рік читав і розбирав доповіді служби безпеки, до того ж зазвичай щодо місць, де ніколи не бував

сам. Мішанина ліній склалася для нього в схили барраданських пагорбів і вигини вулиць. Запропоновані йому ділянки були виділені блакитним кольором Лаконії. Бір'яр торкнувся найпівнічнішої.

- До неї найменше всього підходів, - зауважив він. - А це - огорожа?

- Декоративна огорожа всього півметра заввишки. Її легко посилити. Однак ця ділянка розташовується максимально віддалено від кампусу "Ксі-Там'яна" - ось він. - Оверстріт вказав на далеку околицю міста. - Таким чином, переміщення доктора Ріттенер будуть найбільш відкриті загрозам.

Бір'яр подався вперед, оцінюючи варіанти свого нового дому.

- А тут?

- Територія проглядається - як майже все в Баррадані, - і підходи відкриті з трьох боків. Але ми могли б звести стіну, а будівлі зручні для оборони. І щоденні переїзди зводяться до мінімуму.

Потенційна небезпека насильницьких дій сепаратистів була доведена на "Медіні" і в кількох колоніях. Там знайшлися вороги Лаконії та верховного консула - знайдуться такі й на Обероні. У Баррадані. Він може розминутися з ними на вулиці й не впізнати.

І Мона може з ними зіткнутися.

- Нехай буде той, що ближче до "Ксі-Там'яна", - сказав він і відразу відчув, що вибрав правильно. - А стіну будувати ні до чого. Нема чого показувати, що нова адміністрація ховається, ніби черепаха в панцирі. Персонал і активна охорона демонструють більше залученості та відкритості.

- Так, губернаторе. - Оверстріт чемно посміхнувся і закрив доповідь.

Справжній захист дають не стіни та загородження. Потрібно створити враження сили. "Буря", хоч вона і далеко, в системі Сол, послужить найкращим репелентом. "Нотус" менший, зате ближчий, а військові сили Оберона слабенькі, щоб із ним сперечатися.

- Після нашого прибуття буде прийом, - повідомив Оверстріт. - Я погоджую організацію з місцевою владою.

- Якщо питання безпеки вирішено, прошу вас переходити до наступного, - сказав Бір'яр. - Я покладаюся на ваше судження.

Бір'яру спало на думку, що він зараз вибрав будинок, де, можливо, доведеться прожити решту життя, ґрунтуючись тільки на абстрактній інформації, не запитавши, якого кольору стіни і які в ньому вікна. А якби й запитав, це нічого не змінювало.

"Нотус" був пристосований до атмосфери, тож причалювати до місячної станції не знадобилося. Посадковий комплекс на схід від міста витримував вогонь дюз до перемикання на маневрові та посадки на ґрунт. Коли залишилися позаду атмосферна турбулентність і вібрація двигунів, ніщо не заглушало клацання пластин обшивки, що остигають. Бір'яр віддався підтримці амортизатора. Поле тягіння нової батьківщини м'яко вдавлювало його в прохолодний блакитний гель.

Він тисячу разів уявляв собі цю хвилину. Прибуття до нового місця служби й образ, у якому він постане перед своїми новими підданими, - суворий і героїчний. Важливо, щоб вони бачили в ньому наближення до платонівського ідеалу правителя - суворого, милостивого й мудрого. І ще нехай бачать у ньому зразок відданості верховному консулу і Лаконії. Живий приклад.

Зараз, із наближенням зустрічі, його найбільше турбувала необхідність відвідати гальюн.

Він почув, як відчинилися двері його каюти, потім по підлозі м'яко прошльопали підосви. Мона посміхнулася йому зверху вниз. Парадне вбрання вона перекинула через лікоть - приготувалася одягнутися. Сукня була з високою талією і високим коміром, вся в блакитному мереживі - колір Лаконії. У цьому разі Мона одягалася не як ґрунтознавець, а як дружина губернатора. Очі її майже не видавали хвилювання і втоми. А ті, хто її не знав, їх би зовсім не розгледіли.

- Готовий? - запитала вона.

Готовий узяти планету у свої руки? Готовий розпоряджатися і викувати з найціннішої планети у сфері єдиного людства знаряддя, яке згодом годуватиме трильйони людей під тисячею різних сонць? Він запевняв себе, що тремтіння в животі - тремтіння хвилювання. А не страху. І аж ніяк не відчаю.

Будь-якому іншому представнику людства він би відповів: "Так, готовий". Але це Мона, їй можна відкритися.

- Не знаю.

Вона його поцілувала, і в м'якості її губ і в міцному поцілунку він відчув розраду й обіцянку. Тіло відгукнулося, і він відступив від неї. Не можна починати губернаторську службу в збудженні, зі сторонніми думками. Мона на міліметр підняла брову, даючи зрозуміти, що вловила і те, що залишилося невисловленим.

- Я збиралася в каюту переодягнутися, - сказала вона.

- Розумно.

Вона потиснула йому руку.

- Усе в нас буде добре.

Через годину він спустився сходами і вперше ступив на планету. На свою планету.

Від сходу до заходу сонця на Обероні минало трохи більше чотирьох стандартних годин, до того ж періоди світла і темряви майже не змінювалися з порою року. Місцеві домовилися вважати вдень два світлі періоди і один темний, а ніч навпаки. Опівдні на Обероні завжди було темно, а опівночі світло. Зараз була середина ранку, але сонце заходило. У височині пливли червоні хмари, а місцеві сидячі організми, схожі чи то на дерева, чи то на величезні губки, здіймали червоні щупальця, тож здавалося, наче весь світ охоплений вогнем.

Маленьку групу, запрошену їх зустріти, складали найповажніші громадяни Оберона. Важливо було дотриматися порядку привітання. Багато важила формальна манера триматися, усмішка або її відсутність під час рукостискання. Усе мало значення - адже Бір'яр був для Оберона тим самим, чим верховний консул Дуарте - для імперії. Починаючи з цього моменту.

Вулиці Баррадана були вужчими за широкі бульвари Лаконії, будинки тіснили проїжджу частину. Цегла зберігала сіро-зелений колір місцевої глини. Вогні сяяли всім спектром сонячного світла, перетворюючи темряву на білий день і готуючись потьмяніти, пом'якшити саяво, коли настане умовна ніч.

Сили безпеки в повному захисному спорядженні, з гвинтівками, розчищали Бір'яру дорогу в лабіринті перехресть. Якщо це місто будували за планом, планувальники запозичили естетику в земних гетто. Але радше Баррадан розквітав сам собою, будівельники не заглядали далі нагальних потреб.

Бір'яр їхав у відкритому автомобілі, зустрічний вітер ворушив волосся. Звідкись пахнуло гидотою. Немов протікли стічні труби. Мона теж наморщила ніс.

- Індол, - сказала вона. І, спіймавши його нетямущий погляд, пояснила: - Формула - 2,3-бензопірол. Пара вуглецевих кілець з азотними вставками. Місцевий біом його просто обожнює. Нічого страшного.

- Пахне...

- Лайном. Це так, - погодилася Мона. - Наші ґрунтознавці розповідали, що за кілька днів звикаєш.

- Ну що ж. Хімія є хімія, обмежений набір поєднання елементів, - зітхнув Бір'яр. - І не всі пахнуть однаково приємно.

Ділянка, на яку вони в'їхали, була освітлена опівденно. Будинки стояли підковою, на потинькованих рожевих стінах через кожні кілька метрів горіли блискучі металеві канделябри. У яскравих променях роїлися місцеві аналоги комах. Двір посередині був вимощений пластинами карбосилікатного мережива, з синім відливом жучиної спинки. У глибині їх немов

плавало зоряне світло, відображення галактичного диска над головою. Столиця планети ще не доросла до того, щоб засвічувати небо. Самі лише зірки нагадували Бір'яру про Лаконію. Сили безпеки в повному захисному спорядженні, з гвинтівками, розчищали Бір'яр.

Його особистий штат вишикувався по стійці струнко біля широкого центрального входу. Лаконська охорона і місцеві адміністратори, всі в парадній формі після зустрічі нового господаря, очікували інспекції майора Оверстріта.

Отже, він удома. До добра чи до лиха, це його місце у світі і, можливо, до кінця кар'єри. Він ледь розчув зітхання Мони і прийняв його за зітхання жалю, але тут вона заговорила:

- Як гарно.

* * * * *

Прийом розпочався через кілька годин. Сонце вдруге за день піднялося над головою, і організм Бір'яра визнав це полуднем. Температура і вологість повітря справили на нього враження. Запашок каналізації чи то послабшав при високому сонці, чи то ставав звичним.

На прийом зібралася добра сотня гостей. Багато хто з укладеного в пам'яті списку, але були й інші: вузьколиця жінка з хитромудрою зачіскою з кіс, літній чоловік із тонкими вусиками і протезом руки, безстатева особистість у полотняному костюмі в тонку смужку із завчено шанобливими манерами банкіра. Сьогодні Оберон уперше побачить, що означає влада Лаконії. Людей - з міста, з усієї планети, з усієї системи - вабили сюди страх і невпевненість. Бір'яр зобов'язаний був випромінювати спокій сильного, вселяючи непохитність нового режиму і обіцяючи сердечну милість тим, хто віддасться йому з непідробною вірністю.

Він збирався вдягнути піджак, але відмовився від цієї думки. І з радістю побачив, що гості теж віддали перевагу легким сорочкам і м'яким просторим блузкам. Блакитне мереживо на Моні виглядало поряд з ними ледь не великоваговим, але вона вміла граціозно носити це вбрання. Вона проходила між гостями з такою невимушеною упевненістю, немов прожила в цьому будинку не години, а роки. Вона легко сміялася, уважно слухала людину з рукою-протезом. У грудях у Бір'яра ворухнулися ревності, що склалися із захоплення, любові та втоми.

Обходячи гостей, він помітив, що орбіта руху перетинається з її орбітою. Ніби ненароком торкнувся дружину за руку, стверджуючи свої права на неї, як і на всю планету. Посмішка, що блиснула в її очах і невловима для інших, означала, що Мона бачить, розуміє і прощає йому цю слабкість. Або насолоджується своєю над ним владою. По суті, це одне й те саме, тільки різними словами.

Перше передвістя неприємностей виглядало такою дрібницею, що Бір'яр не надав йому жодного значення. Він вийшов у садок біля будинку, де рум'янець місцевих рослин проглядав крізь траву газону. Земне фігове дерево розпростерло гілки над столиком із різьбленого каменю. Стигли плоди вже потріскалися й додали солодкості смердючому повітрю.

Мона сиділа навпроти жінки років на двадцять старшої. Її сиве волосся вибивалося із суворого вузла на потилиці, а щоки розчервонілися від зайвої склянки спиртного. Помітивши, що Мона похмуриться, Бір'яр невимушено попрямував до жінок з наміром виручити дружину. Виявилося, він абсолютно помилково витлумачив ситуацію.

- Ми були майже біля мети, - говорила літня жінка. - Ще півроку, і розкололи б. Богом і чортом клянуся.

Мона зі співчутливою досадою похитала головою. Літня озирнулася на Бір'яра, спалах невдоволення від перерваної бесіди переплавився на збентеження, коли жінка впізнала губернатора.

Мона взяла його за руку.

- Любий, це доктор Кармайкл. Я тобі розповідала про її роботу з трансляції амінокислотних структур.

Бір'яр, усміхаючись і киваючи, гарячково згадував. Кармайкл... Що ще за амінокислотні структури? Він же знав... А, згадав!

- Спосіб умовити місцеві форми життя виростити що-небудь поживне для нас?

Кармайкл трішки перебільшено закивала. Пасма волосся непомітно для неї вибилися із зачіски й розсипалися віялом, немов вона пливла у воді. Голос її коливався, наче очерет, між злістю і прохальним поскулюванням.

- Нас позбавили фінансування. Відняли і передали іншим. Я не дала хабара, то вони кажуть, ніби зі мною важко спрацюватися.

- Прикро. - Бір'яр підпустив у голос співчуття, якого не вкладав у слова.

- Саме, - закивала Кармайкл. В очах у неї блищали сльози. - Саме сумно. Найвідповідніше слово.

Бір'яр покивав, віддзеркалюючи її рухи.

- Я неодмінно розберуся, - пообіцяла Мона.

- Спасибі вам, докторе Ріттенер, - не перестаючи кивати, сказала Кармайкл. - Ми підійшли так близько. Я покажу вам результати.

Бір'яр усміхнувся Моні.

- Це доведеться відкласти до іншого разу. Я хочу тебе де з ким познайомити, люба.

- Звісно.

Мона встала. Вони з Кармайкл попрощалися, і Бір'яр повів дружину до будинку - байдуже куди, аби тільки не бачити цієї літньої дами.

- Тобі не здається, що зарано ще ставати на чийсь бік у місцевих суперечках? - запитав він її на ходу.

Мона глянула на нього. Вона теж втомилася. Вимоталася і, так само як він, не в своїй тарілці. Відповіла вона різко, майже огризаючись:

- Вона займається саме тим, що найпотрібніше Оборону. Якщо її усувають тому, що вона не дала хабара...

- Корупція існує. Ми знаємо про цю проблему і займаємося нею. Може, тут випадок корупції, а може, вона все вигадала, щоб було не так прикро. У будь-якому разі, будь ласка, не втягуй нас у ці справи з першого дня.

Прозвучало жорсткіше, ніж йому хотілося. Гірше того, покровительськи.

Мона посміхалася тепло і нещиро - для випадкових глядачів, а не для нього. Вона м'яко потиснула йому лікоть, опустила голову і відсторонилася. Бір'яр із прикрістю подумав, що треба було відкласти прийом до часу, коли вони обидва відпочинуть. Такі сварки траплялися в них від голоду або від втоми. Досваряться наодинці, якщо треба буде. Він не бачив у цьому нічого надзвичайного.

І все ж пошкодував про розмову.

Прийом затягнувся на дві денні години, що залишилися, до другого за добу заходу сонця. Коли світло порожевіло, народ почав розходитися. Бір'яр подумки перебрав людей, яким неодмінно треба було приділити увагу. Арран Глуст-Гарт, аудитор Асоціації світів. Наяд Лі, директор планетарної логістики. Деві Ортіц, міністр освіти. Ще з дюжину. Вечір затягувався, і його почав мучити страх двічі представитися одній і тій самій людині. Він не досяг усіх цілей цього прийому, але, добре знаючи себе, розумів, що наблизилася точка, коли прибуток не окуповує витрат. Згадалося одне з висловлювань верховного консула: "Зайва старанність - теж недолік". Краще по-хорошому закінчити гарний вечір, ніж перестаравшись, знищити досягнуте.

Він прокинувся на кораблі, що гальмує. А засинати доведеться на дні гравітаційного колодязя. Від однієї цієї думки кінцівки наливалися вагою. Мабуть, стаканчик віскі. Яйце не круто з перцем і сіллю. І спати!

Він сам не помітив, як опинився в маленькій вітальні з вікнами у двір. Кімната була затишна, з високими вузькими вікнами і кріслами з якоїсь щільної волокнистої деревини, що пахне шовком-сирцем. Підлога викладена плиткою того самого сіро-зеленого відтінку, який Бір'яр відмітив на в'їзді в місто. Серединою кімнати заволодів килим вузликового плетіння. Літній чоловік із протезом стояв біля вікна, дивлячись на схід, де небо з чорного ставало вугільно-сірим, провіщаючи нічний світанок, - отже, було близько десятої години вечора.

Бір'яр точно пам'ятав, що в його списку цього старого не було. Протез - титан, сплавлений із живою плоттю, - так легко не забувся б. Та й без протеза саме обличчя його врізалось в пам'ять. Шкіра, бліда і суха як папір, крихкою не виглядала. Лише такою, що добре пожила. Лінія пухнастого волосся тягнулася від вуха до вуха через верхівку, залишаючи відкритим широке гладке чоло. Тонкі сиві вусики. Чорні вузькі штани і світла сорочка з відкритим коміром. Губами старий стискав неприкурнену сигару. Обернувшись, однорукий кивнув Бір'яру так, немов чекав на нього.

- Гівняна планета, - сказав він. - Але який-ніякий будинок. Пам'ятаю свою першу посадку. Думав, мене виверне від смороду. - Він узяв сигару двома пальцями. - Тоді я і взявся їх курити. Аби відбити нюх. А тепер полюбив.

- Сподіваюся, мені ця планета теж стане домом, - сказав Бір'яр. - Пам'ятається, ми не представлені?

- От як подумаєш, що таке панування, - продовжував однорукий, немов не почувши Бір'яра. - Дивна річ, а? Сотня тисяч людей зі сраної крихітної Британії топче чоботом триста мільйонів людей? Нехай навіть у них найкращі у світі гармати, все одно рахунок не сходиться. Ні, я вам не заздрю. Ні краплі.

Посмішка Бір'яра стала трішки натягнутою. Щось тут було не так.

- Мені здається, ваше розуміння історії залишає бажати кращого.

Старий обернувся до нього, піднявши сиві брови. Потиснув справжнім плечем.

- У цій частині - можливо. Інші шматочки історії мені відомі краще. Чули коли-небудь запитання: "Срібло чи свинець?"

Бір'яр похитав головою.

- Не думаю. Як вас звати? З ким ви прийшли?

- Друзі звать мене Еріком, - усміхнувся однорукий. Зуби в нього були жовті, як стара слонова кістка. - Так от, була справа в старі часи. Цілі компанії поширювали наркотики. Абсолютно незаконно. А коли в місті з'являвся новачок, проходив на виборах чи ще якимось, питання ставилося так: срібло чи свинець? Plata o plomo? Візьме новий шериф хабар чи отримає кулю? Той ще девіз. Проста штука, розумієте. До цього все зводиться. Вам це має сподобатися.

Бір'яр забув про втому. Серце калатало об ребра, але про паніку мови не було. Мислив він холодно й гостро і весь раптом зібрався.

- Ви мені погрожуєте?

- Що? Та ні боже мій! Ми ж із вами про історію говоримо.

Старий дістав щось із кишені. Бір'яр вирішив - запальничку для сигари, але він зі стуком поставив маленький пристрій на підвіконня. І відступив на крок. Чорна фішка, вигнута з одного боку.

Бір'яр підборіддям вказав на неї, запитав без слів.

- Це карта місцевої обмінної мережі, - пояснив однорукий. - Прив'язана до особистого анонімного рахунку приблизно на п'ятнадцять тисяч нових франків. Цього вистачить на особисті потреби навіть такому, як ви.

- За що?

Старий розвів руками.

- Хіба мало. Це вже не мені судити.

Бір'яр обережно наблизився до вікна і підняв фішку. Пластик був схожий на димчасте скло. Обсидіан. Старий усе посміхався, доки Бір'яр, впустивши дрібничку на підлогу, не наступив каблуком, розтерши осколки об цеглу. Однорукий примружив очі. Маска добродушності спала, тепер Бір'яр бачив перед собою хижака.

- Упевнені? - запитав старий.

- Не змушуйте мене підвищувати голос. Я у своєму домі. І тут поруч безліч озброєних людей, - сказав Бір'яр.

- Це точно, - усміхнувся старий. - І серед них, імовірно, знайдуться такі, що вірні вам. А інші, можливо, не надто. Ви гравець?

За вікном уже проступав єдиний, швидкоплинний нічний світанок. Синє небо і високі хмари, що швидко мчали. На три довгих зітхання двоє чоловіків застигли, а потім старший розвернувся і вийшов за двері. Бір'яр відчув крик, що скупчився в грудях. І не випустив його назовні. Його трясло. Тремтячи всім тілом, він підняв платіжний жетон. Пластик помутніл від подряпин, але внутрішній механізм міг уціліти. Бір'яр говорив собі, що не слід виходити на люди, поки він не візьме себе в руки. Але тут йому згадалася Мона, яка так уважно слухала нещодавно цього однорукого, і він не втерпів.

Однорукий зник. Мона сиділа на м'якій канапі з джин-тоніком у руці, а побачивши чоловіка, відставила склянку. Бір'яр сподівався, що тільки така близька людина, як дружина, могла помітити, в якому він розладі. Коли Мона підійшла, він поцілував її у вухо і шепнув:

- Знайди охорону. З "Нотуса", не з місцевих. І не відходь від них.

Вона відсунулася, посміхаючись, як посміхаються маски. І, не ворущачи губами, запитала:

- Небезпека?

- Не знаю, - сказав він. - З'ясує.

Попередивши Мону, він дозволив собі різкі дії. Викликав до кабінету майора Оверстріта. За великим дерев'яним столом, за яким ще жодного разу не сидів, він почувався в мишоловці.

Оверстріт, увійшовши, став по стійці струнко. Його втому видавала лише потемніла шкіра під очима.

- Сер?

Бір'яр зберігав холонокровність - наскільки міг. Коли він почав розповідати про погрози старого, нерухомість Оверстріта стала майже протиприродною. Договоривши до кінця, Бір'яр виклав на стіл жетон. Оверстріт узяв його, задумливо оглянув і поклав назад. Бір'яр нахилився до нього. Досі все сказане ним було відомо старому, сталося за його участю. Подальша розмова піде про інше.

- Наскільки ви впевнені, що нас не прослуховують? - запитав Бір'яр.

Оверстріт зам'явся.

- Годину тому я б сказав, що впевнений, сер.

- А тепер?

- Не так упевнений.

Мовчання стало важким.

- Мені б дуже не хотілося залишати це житло, щойно в нього в'їхавши. Уранці я буду на "Нотусі", закінчу розбір дипломатичних документів. Можна поговорити там.

- Я поставлю лаконську охорону для гарантії вашої безпеки.

- І безпеки доктора Ріттенер.

- Так, сер. І негайно займусь з'ясуванням особи цього суб'єкта, а також способу, яким він проник на територію.

- Дякую вам, - кивнув Бір'яр. - Це першочергова справа.

- Згоден, сер. Попередня доповідь буде готова до вашого прибуття на "Нотус". І... - Оверстріт щільно стиснув губи і відвів очі.

- Що вас турбує, майоре?

- Те, що трапилося, - або ганебний провал місцевих служб, або відкрите порушення протоколу безпеки. У будь-якому разі цього не можна залишити без наслідків. До початку розслідування я хотів би скласти уявлення, які заходи ви вважали б прийнятними. У разі необхідності.

З того, що Бір'яр не замислився про це сам, можна було зробити висновок, наскільки його вразила бесіда з одноруким. На Лаконії подібна недбалість означала б, що когось щонайменше стратять, а скоріше відправлять у Бокси служити матеріалом для дослідів. Утім, на Лаконії такого й не могло статися. Першим його рішенням на губернаторській посаді має стати рішення про страту, яка, цілком ймовірно, відверне від нього доручену йому планету. Ухвалення рішення ускладнювалося ще й пам'яттю про долю мединського губернатора Сіна.

- Обидва ми розуміємо, яким небезпечним є надмірні дії, - заговорив Бір'яр із такою обережністю, ніби побоювався порізатися об слова. - Якщо винні виявляться місцевими жителями, заарештуйте їх і передайте місцевій владі. Розгляд справи ретельно і безперервно відстежуватимемо. Ми готові поважати місцеві закони тією мірою, якою це можливо. Не будемо загострювати, поки є надія, що зі справою впорається юридична система Оберона.

- А якщо це наш промах?

Бір'яр усміхнувся. На це відповісти було нескладно.

- Якщо винним у порушенні протоколу з ризиком для адміністрації, нині або в майбутньому, виявиться лаконець, ми публічно стратимо його. Закони Лаконії непорушні.

- Зрозумів вас, сер, - вимовив Оверстріт так, наче Бір'яр не просто підтвердив політику, що брала початок за тисячі світлових років звідси, з кабінету верховного консула Дуарте. Почекавши, він додав: - Ще одне, сер. Поки триває розгляд, я почувався б спокійніше, якби ви мали при собі зброю.

Бір'яр похитав головою.

- У цьому побачать страх. Не потрібно, я довіряю вашій охороні.

- Я вдячний за довіру, але все ж попросив би вас озброїтися, - наполягав Оверстріт. - Та людина проникла у ваш будинок.

Бір'яр зітхнув і кивнув - погодився. Оверстріт вийшов.

Мона чекала чоловіка, сидючи на краю ліжка. Тривога проклала зморшки біля її губ. Напевно, і в його теж.

- Що сталося? - запитала вона. - Проблеми?

- Кримінальний елемент Оберона стурбований нашим прибуттям. Як і слід було очікувати, - додав він. - Нам погрожували. Розбираємося.

Вона підтягнула коліна до грудей, обняла їх і стала дивитися у вікно. Вона здавалася маленькою і загубленою. І не дарма. Їм - людям, що вмістилися на одному кораблі, - належало командувати багатомільйонною системою.

Щільні віконниці відсікали світло тутешнього квапливого сонця, спеку і сморід умовної опівночі. Шов між ними позначився світлою смужкою. Бір'яр сів поруч із дружиною. Він міг би сказати їй багато чого. "Це наш обов'язок", і "Опору слід було очікувати", і "Ми їх знищимо".

Він поцілував її в плече.

- Я нікому не дозволю нас ображати.

* * * * *

Агнет почухала підборіддя, прикриваючи задумливістю зусилля, з яким стримувала себе. Старий сидів за барною стійкою. Невідомо, якого кольору був його сірий банний халат, поки не вилиняв. Штучна рука тремтіла і сіпалася, проходячи діагностичне перезавантаження. Старий проводив його щодня, хоча інструкція вимагала всього раз на місяць. Швидкість і жорсткість перезавантаження нагадували Агнет рухи комах.

Придушивши лють і зрозумівши, що вже здатна втриматися в рамках ввічливості, вона заговорила:

- Ну й хід, босе. Я б, напевно, на таке не наважилася.

- Ризик був, - недбало визнав він.

Недбалість недбалістю, але зустрілися вони не на Зілвер Страат. Сам факт, що він почав змінювати явки, свідчив, що старий сприймає ситуацію всерйоз. Агнет не могла вирішити, гірше їй від переходу на новий рівень загрози, чи легше від того, що він усвідомлює проблему. Нехай навіть вголос про неї не говорить.

Вони сиділи у квартирці над локшиною. Не те щоб таємний притулок, хоча в нього на планеті були й такі, і не про всі Агнет знала. Промені вечірнього світанку косо падали у стельове вікно, ковзаючи протилежною стіною зі швидкістю, що давала змогу, якщо матимеш належне терпіння, стежити за відблиском. Терпіння в Агнет не вистачало.

Старий здоровою рукою налив узо на кубики льоду, і рідина затуманилася, наповнюючи склянку.

- Тепер цей новий губернатор задасть нам жару, а? - запитала Агнет.

Старий відповів не одразу. Презавантаження штучної руки добігало кінця. Він узяв нею склянку, і нічого. Впорався. Зробив ковток.

- Неодмінно спробує. У нього така робота. Але ми ж у себе вдома.

- Гаряче буде? - запитала вона. Роздратування майже вляглося, думки звернулися до питання, що робити далі. До плану військових дій.

Старий відповів несподівано легким тоном:

- Не знаю. Цей тип із твердолобих. У сенсі всі лаконці, схоже, такі. Слід було очікувати. Візьми зграю фанатиків з Марсіанської Республіки Конгресу, дай їм кілька десятиліть інбридингу і не чекай особливої гнучкості розуму. У нас там є вуха. Подивимося, що він робитиме.

- Електронні?

- Ні. Просто люди, схильні попліткувати напідпитку. Досить і їх. - Старий провів пальцем по кромці склянки, склав губи в подобу посмішки. - Цей хлопець... Він... голодний. Просто не знаю поки що, за чим він зголоднів.

- А це важливо?

Він залпом допив узо.

- Звісно, важливо. Голодні оплачують наші рахунки.

- Ні, я в тому сенсі, що кому цікаво, чого він хоче і що йому потрібно, якщо ми зібралися його вбити? Нехай навіть він готовий заплющити очі, якщо ми забезпечимо йому щедрі поставки екзотичної талькової присипки і пляшечку віскі, але що з того, якщо він небіжчик?

Старий повільно похитав головою.

- Я не думаю про вбивство. Поки що ні. Якщо ми почнемо вбивати губернаторів, може, й отримаємо перепочинок до прибуття наступного, але тоді наступний виявиться ще більш гівняним. Краще б розібратися з цим.

- Дозволите? - запитала Агнет.

Старий повільно описав коло штучною рукою - запрошення говорити начистоту.

- Ви вже кинули виклик, - сказала вона. - Він із нами, якщо бере хабар, або він відмовляється, і тоді ми його вбиваємо. Він відмовився, отже, доведеться вбити. Такі правила.

Старий почухав порослі сивим волоссям груди. На вікно сів місцевий голуб - шість лапок, фасетчасті очі й крила кажана в пір'ї-лусочках, - цвірікнув і знову злетів. Старий усміхнувся, немов птах збив його з думки. Але його слова показали, що це не так і що розмову закінчено.

- Правила, - сказав він, - встановлюю я.

* * * * *

Кабінет Мони Ріттенер розташовувався на верхньому поверсі в північно-західному кутку будівлі "Ксі-Там'яна". Він був удвічі просторіший за її каюту на "Нотусі", а розумне скло від підлоги до стелі давало змогу не тільки підлаштовувати рівень освітленості незалежно від бігу оберонського сонця по небесній блакиті, а й коригувати кольори, що надавало ландшафту за вікном подобу сталості. На планерці Мона чула, що така ілюзія полегшує перехід до незвичного добового циклу Оберона, але за кілька днів вимкнула пристрій. Хотілося бачити навколишній світ таким, яким він є.

- Доктор Ріттенер? - запитав із дверей жіночий голос, і тільки потім пролунав запізнілий стукіт.
- Ви хотіли мене бачити?

Вероніку Дієць призначили дорученцем зі зв'язку з робочими групами. Мона займала цей кабінет уже тиждень, але досі слугувала лише живим символом стурбованості концерну "Ксі-Там'ян" міцними відносинами з новою лаконською владою, а її роль у науковій роботі залишалася туманною.

Мона готова була визначитися.

- Так, - сказала вона. - Я чула про якісь дослідження з трансляції амінокислотних структур. Хотілося б подивитися звіт.

- По-моєму, ця група розпалася, - відповіла Вероніка. - Кілька років ми вели попередні дослідження, але начальство вирішило, що роботи із сумісності мікробіот обіцяють більше.

- Розумію, - з усмішкою кивнула Мона. - Принесіть мені хоча б те, що у вас є з трансляції. Не обов'язково всі матеріали.

- Усе буде у вас. Щось іще?

- Поки що ні, - відповіла Мона, і Вероніка зникла за дверима.

Голос доктора Кармайкл, що зривався і плакав, переслідував Мону з дня прийому. Бір'яр займався тільки інцидентом, загрозою, або якими там евфемізмами вони з Оверстрітом прикривали те, що трапалося. Злочинцями і терористами, які вважали, що Лаконії можна або треба чинити опір. Погрози, що пролунали в перший же день прибуття "Нотуса", тривожили Мону, але з ними вона нічого не могла вдіяти. А тут могла.

Звіти впали в систему за кілька хвилин, і з ними - записка Вероніки, яка пропонувала принести з кімнати відпочинку чаю і яблучний кекс. Мона письмово подякувала, але відмовилася. Дружелюбність і дбайливість належали Вероніці за посадою, але Моні не б треба було прикладати зусиль триматися з нею люб'язно.

Звіти по роботі доктора Кармайкл виявилися, як і очікувала Мона, попередніми. І результати не так вражали, як її намагалися переконати. Однак робота була хороша, ґрунтовна. На Лаконії доктора Кармайкл щедро забезпечували б апаратурою для дослідів. Може, і забезпечать, якщо Мона доб'ється її переведення додому. Її трошки лоскотала думка, що варто їй втрутитися, і кар'єра, що застопорилася піде на взліт.

Групу з сумісності мікробіотів, якій передали фінансування, очолював широколиций чоловік, кароокій, з рідким, як туман, волоссям: доктор Гровер Балакрішна з Ганімеда - одного з найстаріших і найповажніших агрікультурних центрів системи Сол. Суть його проєкту полягала в тому, щоб, варіюючи еволюційний тиск, створити ґрунти, придатні для обох древ життя - оберонського і сонячного. Почати з кількох сотень зразків змішаної мікробіоти і відбирати найуспішніші. Кілька дюжин ітерацій, і тиск відбору зробить свою справу.

Це все висіло в повітрі. І, на її погляд, відтворюваних результатів швидше варто було очікувати від роботи доктора Кармайкл. Що зовсім не означало змови з підриву проєкту трансляції амінокислот. Могло бути просто невдалим рішенням. Мона повернулася назад, до доповідей фінансового комітету. На те, щоб знайти головний доказ, у неї пішов увесь ранок і половина денної темряви.

Із надр договору з оплати патенту, що покривав усю продукцію групи із сумісності мікробіотів, сплигло нове ім'я. Утім, для Мони воно було зовсім не новим.

В. Дієць.

Вероніка.

Мона перебирала матеріали за всіма наявними групами, і це ім'я спливало знову і знову, за всіма дослідженнями. Вероніка Дієць відхоплювала шматок від кожного відкриття, зробленого на оберонських підприємствах "Ксі-Там'яна". Шматочки були невеликі, але в цілому склалися у фантастичне багатство. Людей, траплялося, вбивали за менше, ніж отримувала її секретар за місяць. І це не кажучи про платню.

Мона знову зарилася в доповіді, цього разу розшукуючи виправдання виплат. Можливо, Вероніка надавала дослідникам послуги, які коштували таких грошей? Нічого не виявилось, крім неминучого висновку: якщо хтось хоче чогось досягти, нехай відстебне Вероніці Дієць.

Від дзвінка системи Мона здригнулася. Голос Вероніки з динаміка звучав як завжди, з дружньою невимушеністю. Тільки загострений слух Мони розпізнав у ньому фальш карнавальної маски.

- Вітаю, докторе Ріттенер. Я збираюся в їдальню. Вам що-небудь захопити?

Мона сама здивувалася, як рівно прозвучала її відповідь. Здавалося б, голос мав би тремтіти - від здивування, від страху чи від гніву. Але вона просто відповіла: "Ні, нічого", - і відключила зв'язок.

* * * * *

Бір'яр лише двічі бачив страту. У перший раз він був ще дитиною, а Лаконія тих часів - дикою, а не цивілізованою планетою. Один із солдатів, які прибули з першим флотом, припустився недбалості під час водіння. Можливо, навіть був п'яний, хоча за давністю років подробиці забулися. Він збив на смерть хлопчика з першої наукової експедиції. За виконанням вироку спостерігав Дуарте, і всіх зобов'язали бути присутніми.

Перед тим як винного вбили, Дуарте пояснив, як важлива для всіх дисципліна. Вони мали малі сили і єдину систему, припливу іммігрантів чекати не доводилося. Тоді йому цей аргумент здався дивним. Якщо люди - така рідкісна коштовність, то вбивство кожного з них - марнотратство?

Пізніше він зрозумів тонкий розрахунок, що окупав цю жертву. Солдат помер швидко, і хоча його смерть не воскресила вбитого, зате показала цивільним вченим, що Дуарте і його послідовники цінують їхні життя і життя їхніх дітей. Якби водій залишився живим, об'єднання двох фракцій ускладнилося б або навіть стало б неможливим.

Другою була молода працівниця, яка порушила пропорції цементної суміші під час закладення фундаменту одного зі столичних будинків. Ніхто не загинув, але ця помилка, якби її вчасно не виявили, могла призвести до сотень смертей під час обвалення будівлі. Дуарте провів церемонію - знову ж таки з обов'язковою явкою - так, щоб кожен усвідомив серйозність проблеми і сумну необхідність відіслати дівчину в Бокси. Її смерті Бір'яр не бачив, але досі пам'ятав, як вона, вся в сльозах, просила вибачення у суспільства.

Нечисленна і чиста Лаконія виступала проти багатолюдних і розбещених систем. Подібно до спартанців, чиє ім'я вони носили, лаконці суворістю до себе викували залізну дисципліну, яка вела до перемог і доводила стороннім щирість їхніх переконань.

Жорстоко, але необхідно.

Нині присутні на плацу лаконці стояли по стійці струнко, втілюючи непохитну твердість імперії. Бір'яр займав почесне місце попереду присутніх.

- Я прошу вибачення, - сказав ув'язнений, - за ганьбу, яку я накликав на товаришів. І за шкоду, заподіяну моєму командуванню і верховному консулу.

Сонце било Бір'яру в очі, сорочка липла до спини від поту. Пістолет тяжко відтягував кобуру, немов хтось безперервно чіпав його за стегно, домагаючись уваги. Місцевих зібралося

несподівано багато. Дехто зі співробітників новин, але здебільшого роззяви і туристи, приваблені видовищем страти, як будь-якою рідкісною подією.

Ув'язнений - рядовий, який займався логістикою і постачанням, - збув фармапринтер із двома коробками реагентів із медзабезпечення "Нотуса" місцевому кримінальнику для виробництва неліцензованих наркотиків. Місцевий перебував зараз в оберонській в'язниці, і в разі засудження йому передбачалося два роки за ухилення від податків. Процес обіцяв бути затяжним. Лаконський спільник помре до вечері.

Ув'язнений похнюпнув голову. Охорона підвела його до сходів невисокого помосту. Він став на коліна. Ніс Бір'яра, вже майже не чутливий до гнойового запаху Оберона, зараз вловив смердючу хвилю, що прилетіла з вітром. Йому в цьому відчувся коментар. Традиція, наскільки вона встигла скластися, дозволяла віддати наказ будь-кому зі старших за званням, але заради символічності цим офіцером мав стати губернатор. Безпосередня начальниця ув'язненого, з якою Бір'яр був побіжно знайомий майже десять років, стояла на помості з особистою зброєю в руці.

Бір'яр під уривчасті сухі удари барабана зробив крок уперед, зустрів її погляд і кивнув. Він був готовий побачити сльози в її очах, але обличчя жінки залишилося безпристрасним. Трохи забарившись, вона кивнула у відповідь, розвернулася і вистрілила в потилицю засудженому. Постріл пролунав напрочуд тьмяно. Барабан замовк, медик підійшов засвідчити факт смерті.

І все. Бір'яр, не забувши представити свій найвдаліший профіль, повернувся до місцевих кореспондентів. Натовп, судячи з усього, був шокований. Ось і добре. Державне насильство і має шокувати. Це робиться заради навіювання, і шкода було б, якби жертва пропала задарма. Він постояв так досить довго, щоб новини отримали хороші кадри, після чого повернувся до лаконських військових. Йому хотілося повернутися до кабінету, випити холодного джин-тоніка і посидіти із заплющеними очима, поки не вгамується головний біль.

Більшість із тих, хто стоїть тут у лаконській блакитній формі, прибули разом із ним на "Нотусі", але ось Сайет Клінґер представляла "Асоціацію світів", а вдягнулася й вдягнула своїх працівників у колір із мундиром Бір'яра. Майже той самий відтінок, і крій схожий. Не лаконські мундири, але щось, що римується з ними. Вона звернула до Бір'яра, що підійшов, серйозне обличчя.

- Дуже шкодую, сер, - сказала вона. - Розумію, як це було важко для вас.

Він знав, що має відповісти: "Верховний консул вимагає дисципліни". Фраза мала легко злетіти з язика, але на думку першою спала інша: "Чому ви так упевнені?"

Клінґер знала про нього не більше, ніж їй розповідали про Лаконію. Вона виявила б таке саме співчуття до будь-кого, хто опинився б на його місці. І він поводився б із кожним, хто грає її роль, так само як із нею. Вони одне для одного не люди. Вони ролі. Усе це був етикет, і фальш ситуації пригнічувала Бір'яра.

Він кивнув їй:

- Верховний консул вимагає дисципліни.

І вона шанобливо відвела погляд. Формальності виконано.

Він пройшов через похмурий натовп, впізнаючи кожного і впізнаваний усіма. Формальності. Усе це формальності. Тіні зсувалися слідом за сонцем, що мчало по небу, створюючи відчуття, що він провів тут не одну годину, а треба було ще кивати, підтримувати бесіду, говорити слова. Мерця відвезли в утилізатор, медики пішли.

Дивним і в чомусь несправедливим здавалося Бір'яру, що місцевий злодій залишиться жити і, можливо, навіть вийде на волю. Лаконці дотримуються вищих стандартів, і відхилення від них вимагає суворішого покарання, та все ж його це хвилювало. Або хоча б занепокоїло на хвилину. Можливо, якщо відпочити і як слід поїсти, це мине. Обличчя почали зливатися, він переходив від однієї людини до іншої, поки не перестав розуміти й цікавитися, з ким розмовляє.

Перед ним опинилася людина, з якою він особисто ще не зустрічався: каштанове волосся, серйозний погляд і родимка на щоці - як плямочка гудрону. Бір'яр ледь не відсахнувся, вражений сплившим із підсвідомості образом, що пояснював цю плямочку, і раптом розвеселився, глянувши на чоловіка з дивним задоволенням.

- Заступник Болчек, - сказав він. - Нарешті я вас бачу на власні очі.

Очі Болчека ледь помітно округлилися.

Він миттєво сховав здивування за посмішкою, вони потиснули один одному руки, і Бір'яр перейшов до наступного. Болчека ця зустріч мала перекопати, що він важливий для нового губернатора. Так вибудовувалися добрі стосунки з місцевою владою, фундамент лаконської влади над Обероном. А Бір'яру зустріч нагадала їхній із дружиною таємний жарт, але його він не збирався оприлюднювати. Це для них із Моною.

"Це краще працює, коли залучаєшся до процесу", - сказала вона тоді. Він має залучитися до процесу правління Обероном, і це особливо важливо в тій частині, яка важче дається.

Машина чекала на нього на краю плацу, щоб відвезти в офіс. Коли Бір'яр пірнув у салон, майор Оверстріт вліз слідом і сів навпроти. Його бліде голе обличчя блищало від поту.

- Як ви почуваетесь, сер?

- Чудово, - сказав Бір'яр. - Голова болить.

- Струс, - зауважив Оверстріт.

- Що?

Машина рушила, прохолодне повітря, немов із вентиляції "Нотуса", торкнулося обличчя і проникло в ніздрі. Бір'яр відзначив, що тут не смердить Обероном, і з жахом подумав, що наприкінці поїздки доведеться знову зануритися в цей запах. Розумніше було б віддатися тутешньому мерзеному повітрю цілком. Перерви тільки затягнуть акліматизацію.

- Тут це називають струсом, сер. Звичайна справа для новачків. Чотиригодинний цикл погано поєднується з нормальними циркадними ритмами. Дратівливість, головні болі... У декого через місяць виникає запаморочення, що триває кілька днів. Просто наш мозок привчається до нових умов.

- Приємно чути, - сказав Бір'яр. - Вас це теж турбує?

- Так, сер, - визнав Оверстріт. - Але я очікую, що скоро мине.

Вулицю заливали справжні сутінки. Кінець дня, початок вечора. По-хорошому, Бір'яру варто було б прилягти до нічного світанку. Якби просто заснути, щоб організм вирішив, ніби проспав дванадцять темних годин поспіль... Туга за відпочинком здивувала Бір'яра. Він і не підозрював, як втомився.

- Людина з металевою рукою. - Оверстріт вимовив ці слова як заголовок доповіді. Не питання і не твердження, а мітка, що позначає зміст нижченаведеного. - Він відомий у місцевому кримінальному півсвіті під кількома іменами, але досьє на нього в місцевій правоохоронній системі відсутнє. Відомих рахунків теж немає, хоча, судячи з жетона, яким він намагався вас підкупити, він має доступ до значних сум із невстановлених джерел.

- Звідки він?

- Інформації про його прибуття в базі даних немає.

- Що ж він, у багнюці самозародився? - різкіше, ніж збирався, запитав Бір'яр.

Оверстріт знизав плечима.

- Я змушений припустити, що місцеві бази даних, м'яко кажучи, неточні, а ще ймовірніше, піддаються постійним правкам.

Бір'яр відкинувся на сидінні. На вулиці грала у футбол молодь, безпекиві закричали хлопцям, щоб розійшлися, пропустили машину. Бір'яр придивився. Довгоногі, довготелесі. Може, астери. Або просто підлітки. Будь-хто з них міг виявитися сепаратистом і терористом. Усі вони могли. На мить йому подумалося, що безумством було навіть висаджуватися на планету. Тут немає безпечних місць. І бути не може.

- Він не який-небудь геній злочинного світу, - продовжував Оверстріт, коли машина рушила далі. - Просто в нього була фора. Ми його вистежимо.

- Цього місцевій поліції не уповноважуйте. Нехай погостює в нас, поки ми не розберемося, як він обійшов наші бар'єри безпеки.

- Розумію, - сказав Оверстріт. - Значить, без формального арешту.

- Нехай спершу допоможе переглянути наші заходи безпеки, а потім уже подумаємо, - розпорядився Бір'яр і, помовчавши, додав: - Він говорив із моєю дружиною.

- Так, сер. Розумію.

Територію тепер добре охороняли. Вартові, лаконці в силовій броні, стояли на підходах і на даху. Від їхньої присутності Бір'яр щось втратив. Він, рука влади Дуарте, має втілювати собою впевненість і неминучість. А охорона, що стояла на видноті, видавала його заклопотаність, тобто слабкість, але й змусити себе відмовитися, звільнити людей для інших обов'язків він не міг.

Пройшовши в особисті приміщення, Бір'яр розстебнув комірець. Після прибуття він зробив у губернаторській резиденції деякі зміни. З лаконського будинку вони привезли не багато, але те, що було, слугувало предметом гордості. Портрет Мони на врученні ордена за службу Лаконії в рамі на передній стіні, куди падало світло. Глиняна статуетка – Бір'яр передає їй обручний подарунок. Відбиток виведеного каліграфічним почерком вислову верховного консула Дуарте - "Дисципліна - зусиллям, чеснота - сама собою" - на золотому аркуші.

Решта тут була чужою. Витягнуті конуси канделябрів, що в темні години дня і ночі випромінювали світло незвичного спектра. Зернистість панелей, виготовлених із деревоподібних оберонських організмів на кшталт земного дерева. Нічого подібного в нього вдома не було. Здавалося, сама кімната каже, що йому тут не місце. Відштовхує його. Бір'яр вірив, що з часом це почуття мине.

Він потягнувся. Вузол між лопатками став уже звичним, як і пісок під повіками. Клацнули, відчиняючись, двері за спиною, він почув кроки Мони, знайомі, впізнавані безпомилково, як і її голос. Він озирнувся, і серце пішло в п'яти.

- Що сталося?

Вона впала в м'яке крісло, мотнула головою. Цей легкий, напружений, несвідомий жест він уже бачив. Значить, сердиться. Це краще, ніж страх. Він підійшов, сів поруч, але не доторкнувся до неї. У гніві вона погано сприймала тілесну ласку.

- Тут усе прогнило, - сказала вона. - Аферисти в "Ксі-Там'яні" роками гальмували першочергові дослідження. Роками! Може, з самого початку.

- Розкажи, - попросив Бір'яр.

Вона розповіла. Мало того, що її секретарка вставляла себе в патентні договори, вона ще вийшла заміж за представника спілки, який контролює організацію, вона вибила місце при Моні, задавивши більш кваліфікованих претендентів, її декларація про доходи і близько не лежала з отриманими нею виплатами. З кожною фразою голос Мони звучав жорсткіше - гнів посилювався, що більше вона про це думала. Бір'яр слухав, зчепивши пальці і не зводячи з неї погляду. Кожна нова подробиця лягала тягарем у нього в грудях. Корупція шарами наростала на корупції, і здорового тіла вже залишилося менше, ніж хвороби.

- І ще, - люто підсумувала Мона, - якщо правління і спілка не в курсі, отже, вони некомпетентні, а якщо знали - вони співники.

Бір'яр схилив голову, даючи новинам влягтися. Мона втупилася в порожнечу перед собою, голова її погойдувалася на сантиметр взад-вперед, немов дружина вимовляла уявному співрозмовнику. Можливо, так і було.

У двері тихо постукали. Хтось із домашніх слуг хотів підмести або перестелити ліжко. Бір'яр велів зайти пізніше й отримав у відповідь зім'яте вибачення. Мона навіть не помітила перешкоди. Він ризикнув узяти дружину за руку.

- Це прикро, - сказав він.

- Ми повинні все виправити, - відгукнулася вона. - Це неприпустимо. Їхня афера обійшлася в роки роботи. Вероніку треба заарештувати й вилучити, діяльність спілки розслідувати й очистити його. Не уявляю, наскільки глибоко це вросло.

- Я поставлю на вид місцевому магістрату, - сказав Бір'яр. - Ми цим займемося.

- Мировому судді? Ні! Ми повинні зараз же її заарештувати. Ми самі. Вона веде підривну діяльність у найціннішому з колонізованих світів. А ти його губернатор.

- Я це розумію. Справді. Але якщо вона порушила оберонський закон, це справа місцевого суду. Я, якщо й втручуся, муситиму діяти дуже обережно.

Мона забрала в нього руку. Тяжкість під ложечкою у Бір'яра стала ще важчою, між лопатками заболіло.

- Я буду на фундаменті зі страху й надії. Страху перед "Бурею" і "Тайфуном" і надії, що вони сюди не прийдуть. Нам слід виглядати всесильними, але доброзичливими. Навіть поблажливими. Ось коли тут буде наш флот, коли ми наберемося досвіду, завоюємо вірність поліції та військових - тоді можна буде застосувати силу. Ми тут всього кілька днів. Я змушений бути обережним, не старатися надміру.

У Мони від розчарування посумнішали очі. І губи обм'якли. У Бір'яра до горла підступили слова вибачення, але вони б прозвучали, наче він шкодує, що відмовляє їй у проханні, а він шкодував, що стан справ такий, яким він є.

- А якщо виплати насправді йдуть не їй? - припустила Мона. - Якщо її декларація про доходи правильна? Може, вона є членом кримінального синдикату? Та людина, що приходила сюди. З рукою... Може, вона працює на нього.

- І я розпоряджуся, щоб наші люди цим зайнялися. Якщо так, ми будемо діяти.

- Нам у будь-якому разі треба діяти, - заперечила Мона. - Я - очі Лаконії в найзначнішому з агрикультурних проєктів. Ти - губернатор планети. Якщо ми нічого не зробимо, навіщо ми тут потрібні?

- Будь ласка, не так голосно.

- Не розмовляй зі мною як із дитиною, Бір'яре! Це серйозне питання.

- Наша справа тут - вижити, Мона, - огризнувся він. - Ми ведемо свою війну, ми визначаємо найнагальніші загрози й опікуємося ними, а ще створюємо враження, що здатні застосувати переважну силу й не застосовуємо просто тому, що не хочемо.

- А це не так, - сказала Мона.

- Буде так. Дай нам час утвердитися, ми візьмемо у свої руки будь-яку систему - але не все одразу. Тому ми й правимо таким чином. Ми присутні, ми нарощуємо вплив, ми застосовуємо силу в міру необхідності і милостиво допускаємо самоврядування, поки немає іншої можливості.

- Самоврядування? - Голосом Мони можна було порізатися. - Дуарте послав нас сюди, щоб ми бачили те, що відбувається, на власні очі. І діяли. Що ж це наше з тобою самоврядування нічого не робить?

- Самоврядування - це для них, - сказав Бір'яр. - Не для нас.

* * * * *

Старий сидів на сталевому барному табуретці біля стіни складу. Пилинки плавали в променях світла з дірок, прокльованих під карнизом щуропопугаями - які не надто скидалися ні на щурів, ні на голубів, - що пробивалися до сховку. Агнет поруч із ним переминалася з ноги на ногу, тримаючи в руці пістолет. Старий укотре переглядав відео урядового новинного каналу. Нещасний засранець стає на коліна на помості, вимовляє якісь слова, потім губернатор киває

на кшталт давньоримського імператора, що повертає донизу великий палець, і куля ката пробиває ув'язненому череп. Під постріл старий щоразу сміявся. Не весело. Зі злістю.

- Охрініти, - сказав старий, тикаючи пальцем у застигле зображення губернатора Ріттенера, - який він веселун.

- Він убив людину, щоб справити враження, - зауважила Агнет.

- І справді? А знаєш, хто так робить? Зірки сцени, - відповів старий. І, глянувши їй в обличчя, прибрав термінал у кишеню. - Свого стратити легко. Легко вбити тих, хто виконує твої накази. Ось це їхне: "Ми висуваємо до себе найвищі вимоги" - я вже чув і раніше. Вражає, тому що чи багато хто так чинить? Але це неважко.

- Не знаю, босе. Я вражена, - сказала вона.

Вдалині зависнув електромотор і брязнули, відкочуючись, сталеві ворота огорожі. Старий почув і встав із табурета.

- І дарма, - відрізав він, прямуючи до приміщення для приймання вантажів. - Вони точно сварилися? Він і його дружина?

Агнет знизала плечима. Їй не подобалося, коли бос думав про дві справи одразу. Їй тоді здавалося, що він приділяє мало уваги головному.

- Вони кричали один на одного, - підтвердила вона. - Що говорили, наш друг із домашньої обслуги не розібрав.

- Цікаво. Від грошей наш хлопець відмовився - може, він не жадібний. Але якщо він не ладнає зі своєю милочкою, ми могли б почухати, де в нього свербить.

- Горщик із медом?

- Класика не дарма стала класикою.

Вантажні ворота погуділи, розігриваючись, і пішли вгору. У промені світла посипався пил і прозорі лусочки. Вантажівка була стара, іржава. На боці ще не стерся логотип зерноперевізної компанії, що розорилася чотири роки тому. Задні двері кузова відчинилися, з них вийшли четверо. Усі зі зброєю.

Старий потягнув носом, прокашлявся, чхнув.

- Будь здоровий, - сказав один із чотирьох. Головний.

- Дякую.

Чоловіки чекали, не рухаючись із місця. Агнет міцніше стиснула пістолет, але не підняла його. Довгу мить ніхто не ворушився.

- Якщо доставка, - сказав старий, - так уже доставляйте. А якщо щось іще...

Будьздоров похитав головою.

- Доставка, тільки от ціна піросла.

- Прикро, - досить добродушно відгукнувся старий. - На скільки?

- Удвічі.

- Не піде, - сказав старий. - Забагато. Давай заново.

Будьздоров підняв ствол, а титанова рука старого невловимо для ока піднялася вгору. Оглушливе відлуння пострілу майже поглинуло сталевий удар кулі. Громили застигли, немов приголомшені власною зухвалістю.

- Босе? - покликала Агнет.

Старий притиснув справжню руку до грудей, на обличчі його відбився біль. Штучна рука простягнулася вперед і розкрила зімкнутий кулак. Куля з різким стуком скотилася на підлогу.

- Ви, хлопці, - сказав старий, чітко артикулюючи кожне слово, - зовсім неправильні.

- Слухай, Еріку... - злякано заговорив Будьздоров. Хотів вибачитися? Якщо й так, закінчити фразу йому не довелося.

Встановлене під дахом вертлюжне знаряддя почуло умовну фразу старого. Склад висвітлювався чергою дульних спалахів. Четверо повалилися всі разом. Стаккато пострілів наповнило склад луною і заглухло, залишивши тільки пронизливий дзвін у вухах Агнет.

- З вами все гаразд? - запитала вона. Власний голос здався їй слабким і далеким. Вона порухала щелепою, розганяючи шум у голові.

- Так-так, - відповів старий. - Просто я терпіти не можу, коли моя рука так робить. Щоразу здається, що чортова дура відірветься.

- Одного разу й справді відірветься.

Агнет підійшла до чоловіків, що корчилися в нашаруваннях гуано і пилу. Стрілоподібні кулі прорвали в їхній шкірі яскраво-червоні дірки. Електричний запах шоків зарядів змішався зі смородом спаленої шкіри - немов свиню палили.

Старий завжди так діяв. Усі дивилися на Агнет із пістолетом, думали, що вона - вся його м'язова сила. І переймалися самовпевненістю.

- Бачиш, - старий звертався не до гангстерів, що впали, а до неї, - є різниця. Хлопець погано поводить, і мені треба довести до нього, що це недобре. Я міг би вчинити по-лаконськи, так? Убити тебе, а цих мудаків відпустити додому. Який у цьому сенс?

- По-моєму, жодного, - визнала вона.

- Показуха, - повторив старий, обхоплюючи пальцями штучної руки глотку Будьздорова. - Дитячі ігри це, ось що я тобі скажу.

Будьздоров намагався щось вимовити. Не встиг - старий відправив його доносити повідомлення.

*****

Самоврядування для них. Не для нас.

Мона достатньо розумілася на фізіології, щоб пояснити своє сприйняття. Розглядаючи Вероніку, яка сидить навпроти і перемикає дисплей від звіту до звіту, зводячи дані в зрозуміле резюме, і видає загальний огляд ситуації з активними експериментами лабораторій, Мона розумом усвідомлювала, що голос у неї зовсім не ріже вухо. І звичка перебивати саму себе, більше не повертаючись до розпочатого, не така вже й рідкісна примха. І стрижка її зовсім не створює враження, що вона навмисне вирядилася в костюм "поважного адміністратора". Усе це були артефакти свідомості.

Легше від такого розуміння не ставало.

- Дані за дослідженнями з фотосинтезом із Північного поля очікуються до кінця тижня, - говорила Вероніка. - Попередні результати, як ви самі бачите, непогані.

"Вона має розуміти", - думала Мона. Радар Вероніки не міг не вловити напруженості й неприязні. Але посміхається вона точно так само, як завжди, і так само люб'язна, і всі факти та доповіді наготові. Ця жінка напевно відчуває відразу Мони, але нічим себе не видає. Тож або Мона дуже спритно приховує свої почуття - або Вероніка.

- А роботи із сумісності мікробіот? - запитала Мона.

- Це не на Північному полі. Група Балакришни працює на старих потужностях. У сенсі по-справжньому старого тут нічого немає, розумієте? Ми всього-то пару десятиліть на планеті.

"Виляєш", - думала Мона. Вивести з рівноваги Вероніку Дієць - перше справжнє задоволення за день.

- Коли очікувати результатів щодо роботи Балакришни?

- Імовірно, наступна серія почнеться цього місяця, але не на сто відсотків, - відповіла Вероніка. - Якщо хочете, уточню.

"І скажеш мені те, що тобі зручніше", - думала Мона. Вона не сумнівалася, що, якщо для приховування своїх справ Вероніці знадобиться невдача Балакришни, його досвід містичним чином провалиться. Так само як роботи доктора Кармайкл із трансляції структур стали не настільки багатообіцяючими, коли цій жінці - змії, паразитці - не перепало від неї шматка.

- Дізнайтеся, будь ласка, - сказала Мона, встаючи. - Обговоримо це... о п'ятій годині?

- Добре, - погодилася Вероніка, наче прохання звучало абсолютно резонно. Підготувати доповідь за час, за який хіба що чашку чаю заварити встигнеш.

Мона дочекалася, поки Вероніка вийде, - не збиралася залишати її саму в кабінеті, - замкнула за собою двері та пройшла світло-зеленим коридором прямо й праворуч - у загальну їдальню.

Вона налила собі зеленого чаю і вибрала на десертному столику цукрове печиво, після чого сіла за кутовий столик. На горизонті вставали високі білі хмари, сонце забарвлювало їх золотом і рум'янцем. Мона поморщилася на них. Вона вже пристосувалася до нового середовища, перестала сприймати фекальний запах місцевої біології.

Вероніка стала проблемою, і не тільки сама по собі. Моні належало звітувати перед Лаконією. Ціла група ґрунтознавців і агробіологів очікувала від неї даних щодо "Ксі-Там'яна" та Оберона. Уже приходили запити від доктора Кортасара, а від нього всього один крок до самого Вінстона Дуарте. Їй уже час підготувати до відправлення попередні результати не тільки за місцевими дослідженнями, а й за партнерськими з Обероном світами. А вона натомість виявила кримінальну інтригу й отримала від Бір'яра серйозне попередження, що розгляд щодо неї слід надати тим самим органам, які її допустили. У неї накопичувалося роздратування. Воно заважало зосередитися на роботі. Його треба було позбутися.

Позбутися не представлялося можливим.

Мона все згадувала доктора Кармайкл на першому оберонському прийомі. І своє хвилювання, коли вона почула про трансляцію структур, про можливості, що їх відкривало прочитання коду біома, причому не тільки тут, а й по всіх колоніях. Як важко їй було повірити, що хтось здатен навмисно заважати настільки перспективним роботам. Сталося це зовсім недавно, але та минула Мона здавалася вже такою наївною. Оберон змінював її, і вона сумнівалася, що їй подобаються зміни.

Закинувши до рота печиво цілком і залпом допивши залишки чаю, вона повернулася до себе. Не сказати, щоб її тягнуло до кабінету. Просто їдальня дратувала не менше. Або, точніше, Мона була так само роздратована, і ніщо навколо не приносило полегшення.

Вероніка ще не повернулася з доповіддю. Мона сіла за свій стіл і понуро глянула у вікно. Той самий вид під іншим кутом. Праворуч простягнувся Баррадан: вулиці, будинки, куполи.

Ліворуч лежала дика планета - екзотична, неприручена, майже неймовірного розмаїття й багатства, сповнена чудес. Здавалося б, втілення всіх надій. Усе, що було потрібно, було присутнє.

"Самоврядування для них, - вимовив у пам'яті її чоловік. - Не для нас". Однак...

Щось ворухнулося в неї в підсвідомості. Думка з'явилася їй абсолютно оформленою, немов давно склалася і тільки чекала слушного моменту, щоб спливити.

Пункт перший: або адміністрація "Ксі-Там'яна" в курсі обгородок Вероніки, або їм так якісно відвели очі, що тут дозволено творити все що завгодно. Друге: вона як дружина губернатора для "Ксі-Там'яна" цінніша за Вероніку Дієць, ніж коли-небудь була або буде. Третє: що для гуски добре, то для гусака просто чудово.

Вона повернулася до столу, зсунувши брови до болю в лобі. Вивела на екран фінансові звіти і спробувала перерозподілити фонди - просто щоб переконатися, що не має такої можливості. Ну й добре. Мона часто дихала, але голос, коли її з'єднали, звучав рівно.

- Доктор Ріттенер? - запитав з екрана літній чоловік. Його сиве волосся поріділо, а борода не приховувала подвійного підборіддя. - Чим можу допомогти?

- У мене труднощі з рахунком. Мені потрібно переказати кошти на лаконський держпроект, а мені видають помилку пароля.

Людина з подвійним підборіддям зніжковів.

- Я не... не знаю, чи можу...

- У нашого спецпроекту має бути код до Лаконського управління з науки. Який?

- Ми, як мені здається, не встановлювали такого, мем.

- Ну, нехай буде хоча б тимчасовий. Має ж бути можливість взаємодії урядових програм? Поки що зійде й вона.

- Я... гм... це, ймовірно, можна.

- Не ідеальний варіант, але... - Мона зі сміхом знизала плечима. - Якщо ви вирішите проблему з доступом, я зі свого боку про це подбаю.

Мона терпляче посміхнулася. Вона не зробила нічого поганого. Поки що ні. Якщо зараз відступити, усе можна буде пояснити. Але вона була обличчям Лаконії в "Ксі-Там'яні". А Лаконія щойно знищила найбільший в історії флот і підкорила людство. Мона навмисне затягнула паузу. Обличчя бородатого наливалася кров'ю, поки він вирішував, чи можна сказати їй, що так не можна.

Він відстукав щось на своїй панелі.

- Ось, мем. Якщо виникнуть ще складнощі, дайте мені знати.

Посмішка Мони стала на кілька міліметрів ширшою.

- Дякую, - сказала вона і дала відбій.

Далі все було просто. Вона скопіювала колишню схему фінансування доктора Кармайкл і ввела її в новий відділ у рамках спільного урядового проєкту, потім оновила контактну інформацію, щоб з усіх питань зверталися безпосередньо до неї. Вона очікувала, що посилання від рівня фінансування приведе до якогось грошового фонду, але виявила тільки текстовий файл. У нього можна було вставити будь-яке число, і гроші витягувалися з нізвідки. Мона позначила суму, в якій відмовила вченим невідома "рука влади" Вероніки. Потім подвоїла її і закрила файл.

Отже, вона профінансувала проєкт, який мав діяти вже багато місяців. Кілька днів Мона почекає. Переконавшись, що ніде не вискочило червоних прапорців, повідомить доктору Кармайкл, щоб та починала орендувати лабораторні приміщення й апаратуру.

Відкинувшись у кріслі й склавши руки на колінах, Мона протяжно, задоволено зітхнула. Тепло, що зародилося в грудях, повільно розливалось по всьому тілу, немов від чарочки джина. Спина розслабилася, серце вперше стало на місце. Задоволення і ризик. Підкоряючись пориву, вона скинула туплі й босоніж пробігла килимом, підшвами відчуваючи ворс.

У двері тихо постукали, увійшла Вероніка.

- Вибачте, трошки затрималася. Ви знаєте, як це буває.

- Знаю, - сказала Мона.

* * * * *

Бір'яр не розумів, чому змінилася Мона, але бачив зміни і радів їм. Він помічав їх у дрібницях. Вона тепер міцніше спала і прокидалася сама, не доводилося торсати. Вона краще їла і охочіше куштувала місцеві продукти: рибу, цибулю і гострий червоний соус, який тут називався саркансмірч. Бір'яр і сам його скуштував, але йому не сподобався металевий післясмак. Вона більше сміялася і трималася вільніше.

Можливо, справа була в її роботі з "Ксі-Там'яном". Мона почала надсилати звіти вченим Лаконії й отримувала з дому схвальні, підбадьорливі відгуки. Вона завела переговори про можливість отримати для Лаконії повну базу даних прямо від компанії і ввела декого з місцевих дослідників вищого рівня в лаконський штат. Довгостроковий план Дуарте передбачав у вигляді нагороди переведення до столиці. Як знак прихильності. М'яка сила і статус утвердять Лаконію в центрі проєкту великого людства швидше, ніж будь-які військові кораблі. І добре, що позиція Мони допомагала діяти в цьому напрямку.

У Бір'яра справи йшли не так гладко.

Він усе ще не навчився спати оберонськими ночами з вечора до ранку. Часто прокидався з опівнічним заходом сонця і половину темних передранкових годин лежав без сну. Він вже

подумував звернутися з цього приводу до лікаря. Якщо проблема затягнеться, звернеться. Та й місцева їжа йому не підходила, тож він дотримувався раціону, до якого звик на "Нотусі": карі з грибами і сири на дріжджовій основі. Та й ці страви здавалися не надто смачними. Хоча він тепер не так часто помічав сморід планети, все одно він впливав на всі органи чуття. І наради з Оверстритом теж не розганяли невідступного занепокоєння, неясного, але глибоко вкоріненого.

За кілька тижнів, які Лаконія офіційно правила системою, Оверстріт виявив десятки випадків розтрат, крадіжок, здирництва та фінансових зловживань у тій самій машині влади, яку Бір'яр успадкував від колишнього глави держави. Лаконці виявилися причетними тільки у двох випадках. Одного стратили на площі, інший наклав на себе руки, коли за ним з'явилася військова поліція Оверстріта. Решту здавали місцевій владі, проте Оверстріт підозрював, що судова система тут настільки ж порочна, як виконавча влада. Бір'яр очікував, що, коли перевірки служби безпеки поширяться на великі підприємства - Транспортний союз, "Ксі-Там'ян", "Істерлінг Біотікс" і ще пів дюжини, - на світ вийде нова гниль.

Одну добру звістку Оверстріт усе ж приніс: про зникнення однорукого. Той не з'являвся на моніторах публічних просторів. Він не світився у фінансових операціях. Якби не запис камер на прийомі, його можна було б вважати неприємним сном. Оверстріт дійшов висновку, що місцевий злочинний світ спробував діяти силою, розіграв свої карти і втік, зрозумівши, як крупно прорахувався.

Повідомлення з інших систем показували, що сепаратисти аж ніяк не вгамовуються. Губернатор Нової Каталонії, однокашник Бір'яра, загинув під час аварії човника, причиною якого виявився саботаж.

Губернатор Сон на "Медині" виявив у схемі станції нові невідповідності, що приховували службовий тунель, нині покинутий, але який раніше використовували терористи для планування операцій. У півдюжині систем реєструвалися дюзові викиди, що не належали відомим кораблям.

Всюди бродили примари хвилювань. Відкритої битви з Лаконією терористи не витримували, але чинили опір по дрібницях, і ці дрібниці могли скластися в програваний рахунок. Дружині Бір'яр на свої біди не скаржився. Нехай хоч хтось із них двох спить спокійно. Дивно було щось від неї приховувати, але замовчування виправдовувалися шляхетністю намірів. Його часом тягнуло полегшити перед нею душу. Ні з ким іншим він не міг говорити відверто.

Натомість Бір'яр намагався цілком піти у виконання свого обов'язку: розігрував творця королів у місцевій політиці до часу, коли Лаконія утвердиться настільки, щоб дозволити йому самому грати роль короля. Він ловив себе на тому, що відточує роль губернатора Ріттенера, як актор - роль у п'єсі. Він навчився відмічати, коли його спонукання відрізнялися від тих, що належать губернатору, і в таких випадках приховував свої пориви, звільняючи місце для тих, що личили його посаді. Він професійно імітував самого себе. Для цього, крім іншого, потрібно було підтримувати тісний зв'язок із місцевими новинними каналами.

- Як я розумію, "Нотус" готується покинути систему Оберона, - говорила Лара Кастен - ведуча однієї з популярних програм. Вона була не репортером, а привітним, приємним у спілкуванні інтерв'юером, і найсильнішою її рисою виявилось вміння слухати.

- Він уже розганяється до брами, - відповів Бір'яр. - До виходу із системи ще кілька тижнів, але так, він йде.

- Виникне дещо дивна ситуація.

Його кабінет був оздоблений у місцевому стилі, крісла вільно розставлені біля вікна, що виходило в садок із земними рослинами. Бір'яр вп'яте погодився дати їй інтерв'ю. Місцеве населення має його знати. Звикнути до його присутності. Манера Лари вести бесіду відповідала його потребам.

- Нічого дивного, - заперечив Бір'яр, милуючись першою за день західною загравою. Золоті хмари на сході вже затягнулися сірим попелом. - "Нотус" - цінний ресурс і потрібен в інших місцях. На нас тут чекає багато роботи, але військовий корабель Оберону не потрібен. Ми - дуже спокійна система. Ситуація тут стабільна і за лояльності та сприяння влади, сподіваюся, такою і залишиться.

Лара посміхнулася і потягнулася за склянкою чаю з льодом. Вона пила його з цукром. Бір'яр пам'ятав це з минулої зустрічі. Того разу вона була в білій блузі з високим коміром, а сьогодні вбралася в лаконський блакитний із широким вирізом. Вона не стала знову тягнутися до столу, щоб поставити склянку, а нахилилася і прилаштувала її під ноги. Бір'яр постарався не помітити грудей, що відкрилися у вирізі.

- Але ж він для вас був квитком додому? - запитала вона. - Нехай навіть ви не збиралися ним скористатися. Ви все життя прожили на Лаконії?

- Так. Але тепер мій дім - Оберон.

- Як це для вас? - У її питанні йому почулося непідробна цікавість. На мить Бір'яр побачив себе її очима. Горезвісний чужинець у чужій країні, який здобув владу разом із відповідальністю і зобов'язаний бути сильним заради свого народу і народу, яким він править.

- Я щасливий, що потрапив сюди. Насправді. Оберон - прекрасна планета і важлива частина імперії.

Він кивнув сам собі, мовчазно схвалюючи цю відповідь. Сказано те, що слід було, і так, як слід було. Повернути питання від себе до системи. Від себе до них. Нехай місцеві, дивлячись на нього, побачать власне відображення.

Він очікував наступного запитання, але Лара мовчала. Небо потемніло, показалися перші зірки. Засвітився маленький місяць - половинка місяця. Лара схилила голову до плеча, пряме волосся кольору меду впало на одне око, губи зачепила пустотлива усмішка. Бір'яр відчув, що посміхається у відповідь, і запитав зі сміхом:

- Що таке?

- Ви щасливі бути тут? І все? Ви - головна людина в системі. На вас дивляться буквально мільйони людей. Ви на планеті, куди не ступали ногою, поки вона не стала вашою. Це, мабуть... важко? П'янить? Що ви відчуваєте, Бір'яре?

Він похитав головою. Вітерець із вікна тепло торкнувся щоки. Лара не відпускала його погляд. І він зловив себе на бажанні розповісти їй. Про те, наскільки роль губернатора системи Оберона не схожа на те, чого він чекав, до чого його готували. Про те, яким чужим він відчувається в такій даліні від усього, що знав, про те, як тривожно усвідомлювати, що хтось його ненавидить - не як людину, а як те, що він собою втілює.

Обов'язок вимагав від нього іншого.

- Не думаю, що це комусь так уже й цікаво, - промовив він і сам почув ледь не тугу в своєму голосі. Дивна справа. Він підібрався і змінив тон. - Я справді щасливий, що я тут.

Посмішка Лари згасла. Останній червоний промінь упав на вигин її шиї, і Бір'яру захотілося ввімкнути світло в кабінеті. І водночас захотілося не вмикати. Він залишився сидіти нерухомо. В її обличчі вже не було пустощів. Йому згадалося, як на третьому інтерв'ю вона розповіла про загибель брата і як вона про нього шкодувала. Як сильно сумувала. На цій смердючій планеті Лара - тепер, коли пішов "Нотус", - здавалася йому найближчою. Вона його розуміла.

Лара знову потягнулася - цього разу не за склянкою, а за терміналом. Повернула екран так, щоб Бір'яру було видно. Запис відраховував секунди мовчання. Вона вимкнула його і поклала долоню на попереднє місце.

- Як це вам? - повторила вона.

Він помовчав, не знаючи, чи варто відповідати. Як би не хотілося.

- Мені... - Бір'яр з подивом відчув клубок у горлі. - Важко. Іноді.

Вона кивнула, одним рухом визнаючи відповідь і підтримуючи її. Бір'яр нахилився до неї, сперся ліктями на коліна, стиснув руки.

- Мене, як і всіх, ретельно готували до виконання обов'язків. Але одна справа - знати розумом або за моделями...

- Вам самотньо, - сказала Лаура.

- Так, до певної міри. Це, звісно, не для публікації.

Її усмішку тепер приховувала тінь, але він усе-таки побачив.

- Тільки між нами, - сказала вона і пальцем накреслила хрестик на грудях. - Ось вам хрест!

Він відчув, як щось зрушилося в нього всередині. Немов розтиснувся кулак, стиснутий так довго, що стало боляче, коли він відпустив. Він вдихнув, затримав повітря в грудях і, випустивши, весь обм'як.

- Я не витримую. Не завжди, іноді. Відчуваю себе скалкою і відчуваю, як Оберон запалюється навколо мене. Ізолює. Намагається виштовхнути.

У її м'якому голосі не прозвучало жалю. Жалість він би не потерпів.

- Це жахливо, Бір'яре.

- Так. І я не знаю, що з цим робити.

Хвилину вони чули тільки потріскування стін, що остигають у темряві, і далекий гуркіт вуличного руху. Лара ворухнулася, і він раптом гостро відчув її присутність. Її тілесність, міцність. Вона торкнулася його руки - і це було як кинутий потопаючому канат. Вона присунулася ближче, і йому ні з того ні з сього здалося, що вона підбирається до пістолета, що висить у нього на поясі, що хоче його взяти, щоб щось показати або довести. І тільки коли її губи торкнулися його губ, у свідомості холодно спалахнув сигнал тривоги.

Він встав і позадкував у темряву кімнати.

- Вибачте. Ні-ні-ні. Мені дуже шкода. Я не... Це не...

Він намацав свій стіл, вивів управління, увімкнув світло. Кабінет затопило яскраве жовто-блакитне сяйво дня. Лара стояла на колінах між їхніми кріслами, здивовано дивилася на нього знизу вгору. Бір'яр витер долоні об поли піджака. Язик погано слухався. Немов із ним стався удар.

- Це... - Він похитав головою. - Нам... нам краще закінчити інтерв'ю. Було дуже приємно. Я радий вашій дружбі. Так. Краще на цьому закінчити інтерв'ю.

- Бір'яре, вибачте, - сказала вона. - Просто...

- Ні. Це нічого. Усе добре. Це залишиться без наслідків.

Лара знову сіла в крісло, поправила блузку. Бір'яр підійшов, але сідати не став. У крові ще дзвенів електричний розряд. А що, якщо їх хтось бачив? Що він скаже Моні? - а Моні треба буде сказати. Промовчати було б підло. Він зковтнув.

- Не хотіла вас лякати, - промовила Лара.

- Я не злякався, - відповів він. І хотів додати: "Я одружений", але вийшло інше: - Я лаконець.

У усмішці Лари йому ввижався жаль. Вона взяла долонник, палець завис над кнопкою "відновити запис". Очі її запитували, чи впевнений він, але Бір'яр уже знову став самим собою. Або не так - губернатором Ріттенером. Так краще. Вона натиснула кнопку, знову пішли відраховуватися секунди. Бір'яр сперся на спинку крісла, як на кришку кафедри. І повернувся до теми.

- Я справді дуже радий, що потрапив сюди, - сказав він. - Оберон - чудова планета, і перед ним велике майбутнє. Я сподіваюся, що моя служба допоможе йому посісти законне місце одного з великих наукових і культурних центрів людства. Я знаю, що того ж чекає від нього і верховний консул.

Він різко кивнув - більше собі, ніж їй. Відповідь правильна. Він має говорити так. Має бути таким.

Лара схилила голову до плеча.

- Ви не хочете присісти?

* * * * *

Ця маленька яхта старому не дуже подобалася. Наскільки знала Агнет, за весь час, що вона з ним працювала, він користувався судном рази три-чотири. Він виріс у приморському місті, але в неї не складалося враження, щоб яхти були там у великому ході. Фактично старий перебував тут лише для того, щоб гарантовано вийти з поля зору місцевої служби безпеки.

Він сидів, розкинувши руки. До тонких вусиків додалася дводенна щетина. Сонце стояло над головою, світло відбивалося від води і штучної руки старого. Він курил сигару завтовшки з великий палець, а завдовжки - з вказівний. Місто міражем поставало над обрієм.

Жінка навпроти них колись під час першого знайомства назвалася КарКарою. Тепер її звали Лара, що підходило набагато краще.

- Богом клянуся, він був у мене в руках.

- Не варто було тебе квапити, - сказав старий.

- Я й не поспішала. Я його зачепила. У нас налагодилося взаєморозуміння. Він на мене запав.

- І в підсумку?

Лара розвела руками.

- У підсумку в найцікавіший момент він увімкнув задню. Вони з дружиною, мабуть, вирішили жити в моногамних стосунках, і він ставиться до цього цілком серйозно. Схоже, у них на Лаконії так заведено.

- Це він так сказав?

- Ні, але здогадатися неважко, - відповіла Лара. - Наприкінці він щось бурмотів у цьому сенсі. Купа слів, і все ні про що.

- А ти про нього що думаєш?

Вона задумалася. По тому, як вона склала руки, Агнет бачила, що говорити про губернатора їй майже приємно. Так-так, варто людині всього лише сказати "ні", і ось вона вже з голови не йде.

- Цій людині щось потрібно, - вимовила нарешті Лара. - І потрібно конче. Але не те, що пропонувала я.

Старий видихнув хмарку білого диму і став дивитися, як її розносить вітер.

- Я теж так думаю. Може, він гей?

- Не в тому річ, - похитала головою Лара. - Я нарвалася на одного з двадцяти, хто не тільки на словах оголошує себе моногамним. По-моєму, він справді кохає дружину.

Старий тихо вилаявся і додав:

- Не розумію. Грошей він не хоче. На сторону не дивиться. Що з ним таке?

- По-моєму, - сказала Лара, - він шукає виходу.

- Звідки?

- Із власної шкіри.

- Ну, я і хотів би не сприймати цього буквально, але поганець щосили заважає.

Старий дивився на воду. Щось велике і світле ходило в глибині, але нагору не спливало. Старий зітхнув.

- Може, доведеться його просто вбити.

- Через що вони сварилися? - запитала Агнет.

Старий повернув голову до неї. Агнет, не здригнувшись, зустріла його погляд.

- Вони з дружиною сварилися. А потім перестали. Може, в цьому щось є?

Старий зважував цю думку, покурюючи сигарою. Підвів очі до неба, але нічого там не побачив. Там нічого й не було.

- Друзі в нього є?

Лара похитала головою.

- Про друзів він ніколи не згадував. У нього не стосунки з людьми, а одна перед ними відповідальність.

- Виходить, наскільки тобі відомо, тільки дружина. Для сексу і для дружби. Заплутаний вузлик.

- Мені здається, він її справді кохає, - сказала Лара. Знову з легким жалем.

Треба буде надалі обережніше її використовувати. Варто відвернутися, вона, того й гляди, умовить себе закохатися в цього Ріттенера.

Старий тихо хмикнув. Здається, він був задоволений. Яхта гойдалася на хвилях.

- Я забув, уявляєш? Забув.

- Про що, босе?

- Які люди складні. Як багато видів голоду, з якими ми працюємо.

- Не зрозуміла.

Старий знизав плечима - штучним майже як справжнім. Усе-таки рухи ще залишалися несиметричними. І від цього здавалися безтурботними.

- Я знав у системі Сол одного хлопця - він казав, що гроші схожі на секс. Здається, що вони вирішують усе, - поки їх не стає багато. Адже ми всі цього добиваємося. Усе, що нам треба, усе, чого хочеться, усе, що нас точить, - злови кайф, стань багатшим, ляж у ліжку, і все владнається. Тільки, якби це було правдою, люди зрештою добули б собі вдосталь наркоти, грошей, сексу і стали б щасливими.

- А ми залишилися б без роботи, - вставила Агнет.

- А Ріттенер... - немов вона не розкривала рота, продовжував старий. - Він усе життя прожив у культурі, де все зводиться...

- До боргу, - підказала Лара.

- Отже, - підхопила Агнет, - там, де нормальна людина, щоб вибратися з ями, тицяє собі в руку голкою, затуляє в ліжку гарненьку штучку або гарує по сто годин на тиждень, цей намагається бути хорошим.

Вона проговорила все це повільно, немов перевіряючи кожне слово на достовірність.

- Тільки виходить у нього не краще, ніж у нас, решти, з нашим лайном, - кивнув старий. І, помовчавши, заговорив знову: - Придивимося до дружини. Якщо Лара права і він так її любить, вона - слабе місце.

- Що мені шукати? - запитала Агнет.

- Усе, що є. Будь-яка пристрасть приводить на дно, - оголосив старий. - Може, ми зуміємо йому трохи допомогти на цьому шляху.

- Подивлюся, що можна зробити, - сказала Агнет.

- Знаю, що до роботи це не належить... - Лара запнулася, набираючись сміливості. - Але як із нашою справою?

Вона мала на увазі борг, який намагалася відпрацювати, спокушаючи Ріттенера.

- Скільки ти нам винна? - запитав старий.

- Точно не знаю, - відповіла вона.

- А, гаразд, спишемо все, - вирішив старий. - Але тримайся подалі від моїх казино. У покері ти дура дурепою.

Закінчивши зі справами, вони стали дивитися, як падає і пірнає за горизонт сонце. Коли яхта повернула до берега, вода була вже золотою. Старий посмажив усім біфштекси зі свіжозрізаного з наростаючого диска м'яса.

Повернувшись у цивілізацію, Агнет усі сили кинула на дружину і концерн "Ксі-Там'ян", де в неї були зв'язки. Вона не шукала нічого конкретного; любовний зв'язок, пристрасть до неліцензованих наркотиків, подвійне життя - усе годилося.

І навіть так на пошуки пішов не один день.

* * * * *

Розповідаючи Моне, Бір'яр не знав, чого чекати. Гніву, напевно. Як за зраду. Прогалина в їхньому шлюбі - найменше, а в гіршому випадку - відчуження. Він виклав усе, як було: всі інтерв'ю, зближення, яке вона вирощувала під час бесід, і - у нього серце підкотило до горла - поцілунок. Мона, сидючи за сніданком навпроти нього, вислухала всі подробиці. Лише під кінець, коли він описував перестороги, яких вжив, щоб подібне ніколи не повторилося, у неї між брів пролягла зморшка.

- Просто урвала поцілунок? - запитала Мона. - І тільки-то?

- Але я дозволив собі припустити відчуття... близькості, за якого це стало можливим, - сказав Бір'яр. Яечня в нього за час розповіді зовсім охолола. - Я винен. Це не повториться.

Вона взяла його за руку і заговорила з такою обдуманною серйозністю й обережністю, що йому здалося, що за ними усмішка:

- Дякую, що ставишся до мене з повагою. Я не жартую. Але я зовсім на тебе не серджуся. Не картай себе так, будь ласка.

Він поцілував їй пальці, і більше ця тема не виникала. Він повернувся до своїх обов'язків з таким полегшенням, немов уникнув кулі. Він став пильніше стежити за собою, остерігаючись, як би знову не порушити кордонів. Бір'яру-чоловікові довіряти не можна. Тут є місце тільки губернатору Ріттенеру, і тому він посилив контроль і цурався всього, окрім виконання обов'язку і формальності. Інакше не можна було.

Він відвідав нараду з Сайєт Клінгер з "Асоціації світів" і схвалив торговельну угоду з Транспортним союзом. Він був присутній при новій страті: Оверстріт викрив лаконського охоронця в примусі місцевого чоловіка до сексу. Він відправив доповідь політичному представнику на Лаконії та отримав директиви, що виходили від самого Дуарте.

А якщо він перестав спати, якщо їжа набула дивного смаку і не вкладалася в животі, якщо від сонячного світла в нього починалися головні болі, якщо інколи в нього виникало обтяжливе відчуття, начебто він тоне в повітряному океані, - то це просто акліматизація йшла повільно. Ще кілька тижнів, і все налагодиться, він був у цьому впевнений.

Він зумів зберегти ілюзію, ніби все під контролем, до дня, коли знову з'явився однорукий.

Конференція відбулася в Карлайслі. Місто було третім за величиною на планеті і разом із передмістями налічувало близько мільйона людей. Воно лежало у високих широтах північної півкулі, де під час зміни сезонів повітря остигало, а денні періоди ставали дещо коротшими. Дерев тут росли такі самі, як у Баррадані, але з настанням холодів вони зморщувалися, зсихалися, обм'якали. Темні стовбури схилилися до кам'янистої землі. Прийом і виступ Бір'яра мали відбутися просто неба на подвір'ї комплексу мерії, але, коли Бір'яр виїжджав із Баррадана, шторм змінив напрям, і до Карлайсла Бір'яр в'їхав під холодною колючою зливою, яка хльостала з низьких хмар. Пробігаючи разом із супроводжуючими від транспорту до мерії, Бір'яр понюхав повітря, сподіваючись вловити м'ятний присмак, яким пахла мокра лаконська земля. На Обероні дощ не пах нічим. Або пахнув як стічна канава - він уже не розрізняв цього запаху. Або-або-або.

Проводжаючи його широким світлим коридором, супроводжуючий приніс вибачення. Погода змінилася несподівано. Вони тільки в останній момент зрозуміли, що доведеться перебратися на запасний майданчик - у громадський театр навпроти комплексу. Дуже скоро там усе буде готово, і учасників - місцевих бізнесменів і важливих чиновників - запросять туди. Бір'яр проковтнув невдоволення і тримався з великодушністю, з якою тримався б на його місці уявний Дуарте.

Зона відпочинку належала самому меру, належала до його особистих покоїв. Будь ласка, розташовуйтеся як удома, з усіма зручностями...

Чесно кажучи, зона відпочинку виявилася доволі приємною. Широке вікно дивилося на необроблені простори. Над містом здіймалися суворі зубці гір, що майже губилися в сірому серпанку бурі. Краплі, падаючи на скло, на мить застигали, але одразу ж відтавали й котилися вниз. Коли хмари нарешті розійдуться, все буде вбране в кригу. Як другою шкірою. Як саваном.

Свою промову Бір'яр присвятив важливості підтримання жвавої торгівлі з іншими системами і зусиллям Лаконії зі зміцнення оборонської економіки. Він знав її напам'ять. Замість того щоб повторювати текст, він сів на диванчик і став дивитися у вікно. Двері за спиною відчинилися, людина в хрусткій білій куртці й таких самих рукавичках принесла на таці термос з кавою, дві чашки й тарілочку тістечок.

- Поставте на той стіл, - велів йому Бір'яр, - я сам упораюся.

- Знаєте, губернаторе, - сказав старий, поставивши термос із чашками на столик поруч із диваном, - треба віддати належне вашій охороні. Я досить давно домагаюся зустрічі з вами, але у вашу резиденцію муха не пролетить.

Старий усміхнувся. Бір'яр, ще не помітивши блиску металу між його манжетом і рукавичкою, згадав ці тонкі вусики.

Промайнула думка: "Він прийшов мене вбити", - і Бір'яра пробрало тремтіння. На стегні важко лежав пістолет, але він відчував, що від зброї буде мало користі. Бір'яр достатньо бачив убивць, щоб знати, що сам до них не належить, а ось цей старий - так. Він серйозно кивнув.

- Я гадав, коли ж знову вас побачу. Знайти вас не просто.

Однорукий сів навпроти і заговорив, знімаючи рукавички:

- Ну, я переживав, що ми зайшли не з тієї ноги. Це моя вина. Я буваю іноді різкуватий. Будете каву?

- З вершками, будь ласка, - відгукнувся Бір'яр. Серце стукало в ребра, немов відчайдушно домагалася його уваги. Він недбало перемістив руку до стегна.

Голос однорукого став жорсткішим:

- Якщо ви схопитесь за пістолет, розмова обернеться найневдалішим чином. Бачить бог, ви пошкодуєте. Без підсолоджувача?

- Без, - сказав Бір'яр.

Він упустив руку поруч із собою - і поруч із кобурою, але більше нею не ворушив. Напирати було небезпечно, але й поступатися він не збирався. Уявив собі, як вихоплює пістолет і стріляє. Чи встигне? Скільки йому знадобиться часу? Як би не все життя.

- Тільки вершки.

- Гарний смак. Сам-то я люблю чорний. Що старшим стаю, то більше тягне на гіркоту. У вас не бувало подібного почуття?

- Іноді, - сказав Бір'яр.

Старий простягнув йому блюдце з кавою, але Бір'яр кивнув на стіл. Взяти він не міг. Старий тримав блюдце протезом. Наскільки швидко діє його механізм? Яка в ньому прихована зброя? Він немов розглядав отруйну змію, гадаючи, чи скоро після укусу в нього зупиниться дихання.

- Чим можу бути корисним? - запитав Бір'яр, відчайдушно намагаючись говорити недбало.

Ніби володів ситуацією. - Чи ви прийшли виконати погрозу?

- Ні, це в минулому. Але я тут і справді у справі, - сказав старий, поставивши чашку з кавою на стіл. - У мене для вас щось є. Ніби як мирна пропозиція.

- Не уявляю миру між нами. Я сподіваюся віддати вас під суд і почути смертний вирок.

Провокація спрацювала. Старий пригладив вусики. Бір'яр розумів, що говорити цього не варто, але ним рухав страх. Штовхав його назустріч відвазі. Або люті. Або божевільній, темній, важкій надії - на що, Бір'яр ще не зрозумів.

- Я це врахую. Але дозвольте поставити вам запитання. Припустімо, хтось у вашій адміністрації... лаконець, а не з наших. Скажімо, організовує проекти від вашого імені, порушуючи встановлений порядок робіт. Підтасовує бюджет. Для вас це проблема, чи не так?

- Відповідь ви самі знаєте.

- Знаю. Але хотів би почути її від вас. Якщо не важко.

Здається, однорукий відволікся на розмову. Від руки до пістолета всього кілька сантиметрів. Під таким кутом витягувати буде незручно. Бір'яр трохи посунувся, прилаштувавшись, і старий похитав головою, ніби прочитав його думки.

- Незаконний перерозподіл коштів Лаконії - у кращому разі недбалість, а в гіршому зрада, - сказав Бір'яр. - За перше тюремний строк. За друге - смерть.

- А як щодо губернаторської амністії? Ви ж маєте таке право?

- Ніхто з лаконців не стоїть над законом, - сказав Бір'яр. - Це і є дисципліна.

- Так я і думав, - кивнув старий і, не зводячи очей із Бір'яра, витягнув із кишені термінал. - Хоча мені шкода.

Він простягнув термінал. Погляд Бір'яра впав на екран і одразу ж метнувся вгору, в готовності до атаки. Тільки через кілька секунд побачене дійшло до свідомості. Мона Ріттенер. Чи не проти волі погляд знову поповз униз. Старий усе протягував йому апарат, і цього разу Бір'яр його взяв.

Фінансові звіти, позначені "Ксі-Там'ян", ім'я Мони у зведеній таблиці. І грошові суми. Рівень фінансування, витрати. Там були й інші імена, і одне відгукнулося в пам'яті. Кармайкл. Її наукову програму несправедливо закрили. Через неї вони тоді посварилися. Забувши про однорукого, Бір'яр гортав файли. Ім'я Мони було виділено жирним шрифтом. І слова "спільні урядові програми". Якби такі існували, він би знав. Він нічого такого не схвалював. Ні.

Буря посилювалася, вітер уже стрясав стіни будівлі, тільки звуку не було. І бежева поверхня кави в чашці залишалася гладкою та нерухомою. Тряслося щось інше. Бір'яр відклав долонник.

- Чого ви від мене хочете?

- Нічого, - сказав старий. - Просто даю вам знати, що один із ваших збився зі шляху.

- Шантаж?

- Шантаж - це коли чогось просять. Мені нічого від вас не треба. У мене є відомості - я їх вам передав. І все. Я тут - на боці добра.

А його обов'язок тепер був - повідомити все, що дізнався, майору Оверстріту. А Оверстріт зобов'язаний буде заарештувати Мону. Бір'яр муситиме дати самовідвід, отже, для суду її відправлять на Лаконію. Його Мону. Жінку, чиї пальці він цілував сьогодні вранці. Він спробував уявити, що відчує, коли її відправлять у Бокси. Все одно що уявити себе мертвим.

Або він міг приховати інформацію, підчистити всі сліди. Закрити проекти. Стерти слід, що простягнувся до неї, у фінансових документах. Тоді, якщо Оверстріт дізнається, вони помруть разом. Під ложечкою боліло, як від удару. Нижче все було порожньо. Він ледь міг дихати.

Бездоганно. Навіть якби він встиг витягнути пістолет і застрелити однорукого, все одно на нього чекає куля. Гірше того, куля чекає на Мону, і перешкодити цьому неможливо. Він навіть своєю смертю її не захистить. Він спробував ворухнутися, але тіло було немов виліплене з глини. Він побачив співчуття в очах старого.

- Чесно кажучи, якщо в "Ксі-Там'яні" дізнаються, дуже може бути, похвалять за ініціативу і дадуть їй підвищення. У них так справи і робляться. Але вона з ваших, тож...

- Дисципліна, - вимовив Бір'яр. Виходу не було. Його світу настав кінець. Робити нічого, доводиться його прийняти.

Думок не було - нічого обмірковувати. Усе сталося само собою, як ллється вода. Як має бути. Природно. Бір'яр дістав пістолет, підніс до чола і спустив курок. У старого ледь встигли округлитися очі.

Штучна рука вирішувала сама і вирішила швидше за них обох. Курок не встиг зрушити й на міліметр, коли зброю вирвали у Бір'яра з рук. Старий скрикнув, схопився живою рукою за груди. Штучна стискала пістолет Бір'яра, ствол його помітно погнувся.

- Бога в душу, ненавиджу, коли вона так робить! - сказав старий. І з жаром додав: - Ти що, охренів, малий?

Бір'яр не відповів. Його тут не було. Губернатору Ріттенеру, голосу й обличчю Вінстона Дуарте, тут робити більше нічого, а без нього Бір'яр був як плющ без опори. Ні форми, ні структури. Він навіть померти не зумів.

Однорукий поклав понівечений пістолет на стіл, узяв чашку Бір'яра і відхлебнув кави.

- Гарзд, зрозумів.

- Я не можу без неї, - сказав Бір'яр. - Залишитися з нею не можу і без неї не можу. Що мені ще робити?

- У вас і справді погано обходяться з людьми, а? - зауважив однорукий. І після довгого мовчання зітхнув. - Послухай мене. Я руку не в бою втратив, нічого такого. Таким народився. Щось там із порушеним кровопостачанням. Порушення розвитку. Або ще щось. Рука була як у немовляти. Я здебільшого тримав її притиснутою до грудей і зовсім про неї не думав. Відмінно обходився. Нічого особливого. Все збирався нею зайнятися, розумієш? Щоб її видалили і виростили заново з гелю. Але то одне, то інше, все не міг зібратися. Знаєш, про що я говорю. Мене завалювали порадами, а я сміявся і говорив, мовляв, гарна думка. Але нічого не робив. Потім, років п'ятнадцять тому...

Він підняв до світла металеву руку, покрутив нею.

- Ось вона, - сказав старий. - Чортова погань. Практично вбудований уолдо з віртуальною свідомістю і розпізнаванням об'єктів. З'єднання з мережею немає, тож її не зламують. І офігенно сильна. Гне сталь. Ловить на льоту кулі. І ще - уявляєш - грає на піаніно! Без жартів. Я не вмю, а вона - так.

- Дуже мило, - вимовив Бір'яр.

- Ти ще молодий. А я ні. Є така штука - з віком доводиться робити вибір. Кожному. Доводиться вирішувати, чи хочеш ти бути кращим, ніж є, чи залишатися таким, яким є. Зберігати вірність тому, ким ти маєш бути, чи тому, хто ти є. Розумієш, про що я говорю?

Бір'яр кивнув. Він плакав.

- Так-так, - продовжував старий. - Я так і думав, що зрозумієш. Відкрию тобі один секрет. Ніколи цього не говорив, ні подружкам, ні найближчим союзникам. Нікому. Ти мене слухаєш?

Бір'яр знову кивнув.

- Я сумую за своєю справжньою рукою, - сказав старий. - Мені більше подобалося бути собою.

Бір'яр схлипнув - як кашлянув.

- Мені нічого від вас не треба, губернаторе. Але ось що я хочу запитати. Дивлячись на наше нинішнє становище і вибір, що постав перед вами... Чи не треба вам чогось від мене?

Вітер завив і жбурнув у вікно жменю градин. Бір'яр навряд чи чув бурю.

- Вам цього не виправити, - сказав він. - Оверстріт виявить. Дізнається.

- Дізнається, - погодився старий. - Розумієте... Якщо.

Вони замовкли. Бір'яр відчував, як щось із ним відбувається. Щось невпізнанне і водночас знайоме, як звук власного голосу.

- Ви б зуміли? Змогли б мене вбити?

- Так, - сказав старий. - Півдюжини разів. Запросто. Але це ризик. Возися потім із тим, кого поставлять на ваше місце, розумієте? А цей ваш Оверстріт? Він тут на чужій території. Якщо з ним щось трапиться, може, розумніше зібрати для забезпечення безпеки тутешній народ? Тих, хто орієнтується на місцевості. Знають, що тут як влаштовано.

- Якщо з ним щось трапиться?

- Ну так. Якщо, - повторив старий. І запитав: - Хочете?

Бір'яр видихнув: "так".

Однорукий розслабився і встав. Вдягнув рукавички, глянув на кашу з граду й дощу за вікном. На туманні гори.

- Не ви один.

- Що?

- Не засмучуйтеся, ви не один такий, - криво, одним плечем потиснув старий. - Скільки там, пара сотень пристойних розмірів колоній із новенькими, з голочки лаконськими губернаторами? Так от, те ж саме сталося або станеться на всіх до єдиної. Це основна проблема релігії, однаково, Ісус там, Вішну чи божественний імператор. Ідеологічна чистота ніколи не витримує контакту з ворогом.

- Я не буду... - почав Бір'яр.

- Будете, - сказав однорукий, вийшов і прикрив за собою двері.

Бір'яр посидів хвилину, чекаючи удару провини і жаху, нестерпних докорів сумління. За півпланети від нього, напевно, зараз прокидався майор Оверстріт. Ще був час із ним зв'язатися. Попередити. Мона теж прокидалася у своєму ліжку. Бір'яр глибоко вдихнув і видихнув крізь зуби. Почуття були глибокими й сильними, але назвати їх він би не зумів. Вони були занадто великі, непідсудні.

Коли увійшов секретар, Бір'яр сунув термінал в кишеню. Секретар округлив очі, побачивши пістолет, але Бір'яр зробив вигляд, що на столі нічого немає. Вони разом пройшли критою галереєю до театру, де слухачі чекали на виступ губернатора.

* * * * *

У Мони дибки встали волоски на загривку - увійшовши до будинку, вона побачила у вітальні Вероніку Дієць. День видався довгим, а до нього була неспокійна ніч. Бір'яр поїхав у Карлайсл, а їй на порожньому ліжку погано спалося. Вона мріяла прийти додому, скинути туфлі, випити вина і розслабитися. Вероніка, яка чекала на неї, налякала, наче змія, що ворухнулася в наволочці.

- Вероніка, - вимовила Мона, зображуючи радість.

- Так, мем, - відгукнулася Вероніка і замовкла. Немов чекала, що скаже Мона. Пауза затягувалася.

- Не очікувала вас побачити, - обережно зауважила Мона.

Вероніка здивовано заморгала.

- О, - сказала вона, - мені надійшов виклик від служби губернатора. Я думала... я вирішила, що від вас...

- Вибачте, - заговорив, входячи в кімнату, Бір'яр. - Вас викликав я.

Він узяв Мону за руку, ніжно потиснув, поцілував пальці:

- Я скучив.

- Рада, що ти повернувся, - сказала Мона.

Щось було не так. Можливо, не погано, але незвично. Вона не розуміла, що відбувається, бачила тільки, як Бір'яр запрошує обох присісти.

- Як пройшло в Карлайслі?

- Чудово. Просто чудово. У мене був час подумати, і мені потрібні ви обидві.

Мона, приховавши переляк, сіла на кушетку. Вероніка опустилася в крісло.

- Про що йдеться, любий? - запитала Мона.

- Нам важливо координувати наукові роботи Оберона і Лаконії, - заявив Бір'яр.

Дуже незвично він говорив. І тримався вільніше. Спокійніше. Може, з легким смутком. Це стривожило її більше, ніж поява Вероніки.

- Тому я взяв на себе сміливість запросити вакансію в науковому директораті капітолія. І рекомендував на цю посаду пані Дієць. З переїздом усе влаштовано. Ви житимете в

університетському комплексі разом із найкращими умами імперії. "Ксі-Тамьян" уже повідомили.

Вероніка сиділа, роззявивши рота. Щоки зблідли. Мона немов занадто довго кружляла на каруселі. Вона не розуміла, що задумав Бір'яр. А потім зрозуміла.

- Витрати на життя... - почала вона.

- Про це подбає Лаконія, - перебив Бір'яр. - Лаконія подбає про все.

- Я не можу, - дзвінким голосом промовила Вероніка. - Ви дуже добрі. Це... але в мене тут так багато, з чим я, право, не можу...

Бір'яр підняв руку і заговорив. Тихо, але не м'яко:

- Пані Дієц, для успіху колонії надзвичайно важливим є розуміння лаконської культури та дисципліни, як і для нас - розуміння Оберона. Ви приймете цей пост і серйозно поставитеся до цієї честі. Ми ставитимемося до вас як до однієї з нас.

Вероніка, здається, задихалася. У серці Мони в рівних частках змішалися радість і зловтіха. Їй здалося, що Бір'яр поглянув на неї і по губах його прослизнула усмішка, але напевно сказати не взялася б. У нього задзвенів термінал. Він мигцем глянув на екран і відмовив у прийомі. А коли підняв погляд, був уже урочисто серйозний. Він встав, змусивши Вероніку наслідувати його приклад.

- Це призначення змінить ваше життя, - пообіцяв він.

- Я не знаходжу слів, - сказала вона.

- Радий служити, - заявив Бір'яр, проводжаючи її до дверей. - Будь ласка, не дякуйте.

Сподіваюся, ви не вважатимете мене неввічливим, але...

- Ні, - сказала вона. - Ні, що ви.

- Добре.

Він зачинив за нею двері. І немов обм'як, розслабив кожен мускул. Обернувся до Мони й сором'язливо посміхнувся. Мона похитала головою.

- З тобою все добре?

- Так. Ні. По-моєму, я став частіше посміхатися, - сказав Бір'яр і підсів до неї. І прилаштував голову їй на плече, як у ті часи, коли до неї залицявся. Від цього він здався їй молодшим. - Наступного разу порадься зі мною. Так буде надійніше.

Вона мало не запитала: "Про що радітися?" - але таке запитання було б брехнею. Він знав, і вона знала, що він знає. Вона сказала тільки:

- Добре.

Термінал знову задзвонив. Поки Бір'яр відключав сигнал, Мона встигла поглянути на екран. Червона смужка: тривога по службі безпеки. Надзвичайна подія. Він узяв її за руку, переплів пальці зі своїми.

- Від кого це? - запитала Мона.

- Від служби Оверстріта, - сказав Бір'яр. - Я потім віддзвонюся. На кілька хвилин усе можна відкласти.

Вона зловила його погляд. Безтурботний. Сумний. Мона багато місяців не бачила його настільки самим собою.

- Що сталося? - прошепотіла вона. І відчула, як він знизав плечима. І побачила, як він вдивляється в неї.

- Залучаюся до процесу, - сказав він.

Термінал задзвонив знову.

